

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

HÖGSKOLAN

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

SÖNDAGEN 26 NOVEMBER 1911.

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE

JOHAN NORDLING.

BITR. REDAKTÖR: ERNST HÖGMAN.

RED.-SEKRETERARE: ELIN WÄGNER.

En furstlig familjegrupp från Fredensborg.

VID DROTTNINGENS af Danmark nyligen firade 60-årsdag voro hertigparet af Västergötland med alla sina barn det danska konungaparets gäster å Fredensborg, det minnesrika gamla lustslottet, som på gamle kung Kristians tid var samlingsplatsen om höstarna för suveräner från Europas mäktigaste riken.

För de af våra svenska läsare, som tilläfs kunna något närmare om Fredensborg, vill vi nämna att det har ungefär samma

Fredensborg ligger på Nord-Själland, vid järnvägslinjen Köpenhamn—Helsingör, och endast ett par stationer från den sistnämnda staden. Slottets belägenhet i en bokskog, som hör till de vackraste i Danmark, är i hög grad idyllisk, och själfva trakten i öfrigt har en romantisk karaktär, som finnes noga afspeglad i ett par af de danska skaldernas poesi, nämligen Chr. Winthers och Holger Drachmanns.

Den sistnämnde har exempelvis besjungit den fagra Esrom sjö, hvars yta man ser glittra mellan stammarne i Fredensborgs slottspark.

Vid det festliga tillfälle, som här ofvan nämnts, togs af hoffotograf Julie Laurberg, & Gad den bild af hela den hertiglilla familjen, hvilken vi i dag meddela. Prinsessan Ingeborg stöder den lille hertigen af Östergötland, som sitter i prinsessan Margaretas knä, prins Carl har yngsta flickan, prinsessan Astrid, på knäet och längst bort sitter prinsessan Märta.

Tillsamman bilda föräldrar och barn en vacker familjegrupp, som vi tro att våra läsare med nöje skola betrakta.

WETTERGREN & KERBER

DIREKTÖR DAN BROSTRÖM

De gula kortens

DET HÄNDER så ofta den, hvars yrkesplikt det är att beskåda och beskrifva filantropiska företag af skilda slag, att han midt under erkännandet af ett företags goda syfte och förträffliga skötsel har en obestämd känsla af att stå inför ett stycke verk: här bli några människor hjälpta, det missförhållande, som skapar dessa hjälpbehöfvande, fortfar ostördt, och det är blott ett försvinnande fåtal man når med sin hjälp.

Men Husmodersskolorna med barnavård i Stockholm äro tänkta som den försiktiga början till en hel omhjälpning i våra flickors uppfostran, de vilja till slut verka hela samhällets reformering. Att man börjat hos kvinnan eller rättare hos den unga flickan, som fått sig anförtrodt att skapa hemmen för nästa generation att födas och växa i, är, om man tänker närmare, endast klokt och riktigt. Just så börjar man revolutioner.

Som vi minnas framkallade arbetsbristen och nöden i hufvudstaden för ett par år sedan ett allmänt intresse för barnbespisning som ett medel att rädda de nya generationerna från att ta obotlig skada, och man tänkte då först och främst på de barn, som voro under skolåldern och icke kunde dra fördelar af skolornas bespisning. Hos en af deltagarna i den bespisningskommitté, som tillsattes, nämligen doktor Ivan Bratt, uppstod då tanken att kombinera denna barnbespisning med en annan viktig social idé, nämligen husmoderslära för unga flickor. Med de penningar, som influtit genom tidningsinsamlingar och på privat väg startade då våren 1909 Katarina husmodersskola med barnavård. En del kvinnor i Stockholm intresserade sig för saken och utfärdade ett upprop, som inbragte nya penningssummor och med hjälp af dessa tillkom ett år senare en liknande anstalt i Maria. För att få dessa anstalter under samma ledning tillsattes på ett möte, som hölls under prins Eugéns ordförandeskap, en kommitté, bestående af fru Natalia Frölander, doktor Julia Kinberg och doktor Ivan Bratt, och kommittén utarbetade stadgar för en förening för husmodersskolor med barn-

Köp alltid gula kort!	För En krona 10 kuponger. Värdet å den 11de tillfaller Föreningen för	Denna kupong gäller ej som betalning.
HUSMODERSSKOLOR MED BARNVÅRD 14-åriga elever. Ettårig kurs.		
S. N. S. A. B.	S. N. S. A. B.	
10 80176	9 80176	
S. N. S. A. B.	S. N. S. A. B.	
8 80176	7 80176	
S. N. S. A. B.	S. N. S. A. B.	
6 80176	5 80176	
S. N. S. A. B.	S. N. S. A. B.	
4 80176	3 80176	
S. N. S. A. B.	S. N. S. A. B.	
2 80176	1 80176	

Husmodersskolor

alla sina hem. Därför är hvad föreningen nu gör endast en ringa början, ett experiment, och den skall icke anse sig ha nått sitt syfte innan tillfälle beredes alla flickor utan undantag vid utträde ur folkskolan till ett praktiskt husmodersår. När hvarje ung kvinna lärt sig sköta de sysslor som förekomma i ett hem klokt och hygieniskt, d. v. s. vårda barn, laga mat, sy och lappa, tvätta och hålla snyggt, då kommer folkhälsan och folklyckan att ökas, hela den sociala nivån att höjas — så resonerar man och med rätta. Det förvånar icke alls att en och annan som arbetar för denna idé och lifvas af denna framtid, tycker att "det här är viktigare än hela kvinnofrågan." En feminist kan ju icke gå in därpå, emedan delen icke kan vara af mera vikt än det hela och frågan om kvinnans husliga uppfostran i egentligaste mening är en del af kvinnofrågan själf. Men kalla det hvad man vill, ett framtidsafgörande arbete är det som satts i gång, ett kring hvilket kvinnor af alla åskådningar föröfrigt borde kunna samlas, men icke blott för att se på utan för att ge det sitt stöd.

För min del tror jag på företaget och det därför att man börjat så anspråkslöst och tänker så anspråksfullt för framtiden. Medan andra diskuterat det kvinnliga värnpliktsåret i broschyrer och artiklar, har föreningen så stilla på erfarenhetens väg sökt få fram den lämpligaste formen för detta år, och när möjligheter en gång erbjuda sig för att utvidga dessa husmodersskolor till hvad de böra bli, en kommunal eller statlig institution, då är grunden lagd, ledande krafter tränade och den ekonomiska sidan af saken kan bestämmas på kronan.

Men låt oss icke blott tala om hvad husmodersskolorna vilja bli och verka, låt oss kasta en liten blick in i deras dagliga lif.

Bege vi oss då först till den äldsta, å Gotlandsgatan nära Katarina folkskola, så råkar det kanske bära sig så, att det stora hushållets 65 små matgäster, 4—6 åringarna, just äro bänkade kring de långa borden med middagsmaten, som kan vara t. ex. sill och gröna ärter eller fläsk och rotmos med någon soppa. Vid hvarje bord står

vård, som sedan antogs på ett konstituerande sammanträde. Denna förening underhåller de bägge skolorna och har dessutom nu i höst skapat en ny anstalt "Flickornas kök", som utgör ett led i den utbildning, hvilken föreningen vill bereda sina flickor.

Denna utbildning ges icke under den förut sättning som i andra husmodersskolor, nämligen att alla eleverna skola ägna sig åt husligt förvärfvarsarbete. Tvärtom, föreningen tänker som så: flickor nu för tiden måste försörja sig på mångahanda sätt: i fabrik, på kontor, i affärer, på telefon, i olika yrken. Men likafullt är det för dem en ovärderlig sak eller blir åtminstone en gång, då de bilda hem, att grundligt ha lärt hemmets sysslor. Och samhället är icke betjänt endast med några få specialister, det behöfver kunskap och duglighet hos alla sina kvinnor, emedan det behöfver hälsa och trefnad i

H. K. KRONPRINSESSAN

KATARINA HUSM. SKOLA. BARNBESPISNING.

MARIA HUSM. SKOLA. KÖKSINTERJÖR.

Prenumerationspris:

Vanl. upplagan:	Praktupplagan:
Helt år ..... Kr. 6.50	Helt år ..... Kr. 8.—
Halft år ..... » 3.50	Halft år ..... » 4.25
Kvartal ..... » 1.75	Kvartal ..... » 2.25
Lösnr ..... » 0.12	Lösnr ..... » 0.15

Iduns Byrå o. Expedition, Stockholm, Mästersamuelsg. 45.

Redaktionen: Riks 1648. Allm. 9808. Kl. 10—4.	Expeditionen: Riks 1648. A. 6147. Kl. 9—6.
Red. Nordling: Riks 8680. A. 402. Kl. 11—1.	Annonskontoret: Riks 1648. A. 6147. Kl. 9—6.
Verkst. direktören kl. 11—1.	Riks 8659. Allm. 4904.

Annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:	Utländska annonser
25 öre efter text.	debiteras 50 öre med
30 öre å textsida.	20 % förhöjning å sär-
20 % förhöjning å särskild begärd plats.	skild begärd plats.

en liten 14-års husmoder, som har att hålla uppsikt öfver barnen och se till att de få hvad de skola. I köket lägga andra upp maten eller duka till middag för föreståndarinnan, fröken Norberg, och dem själfva. Mat skall också lagas åt några middagsinackorderingar, som komma senare och ha sin egen matsedel. Detta är alltså den brådaste tiden, men det räcker till med styft arbete från nio på morgonen till 5, 6 på kvällen, säger föreståndarinnan, och vi tro henne. Barnen äro inte färdiga blott med det att de få sin mat, ett par åt gången af dem badas hvarje dag och klädas i rena kläder. Deras smutsiga och trasiga plagg tvättas nu och ses öfver, äro de möjliga att laga — och det skall vara mycket svårt om så icke är fallet — lagas de i skolan, som är förlagd i Maria Husmodersskolas lokaler, och barnen få igen dem, annars få de behålla den interimistiska kostymen. Uppköp, tvätt, rengöring, strykning ta sin grundliga tid, och när de slutat sitt dagsverk, ha både lärarinna och elever förvärfvat det husliga arbetets trötthet till kropp och själ. Men alla som arbeta fort och gladdt, deras beting är ingen lek, men det är icke heller en tung plikt, ty det kännes icke som slit och släp eller som pigsysslor.

I Maria, med adress Brännkyrkagatan 88 A, där fröken Höglin med mild spira regerar sitt 80 personers hushåll, äro eleverna flere, — tillsammans utbildas af föreningen i år 37 elever — men där är som sagdt äfven skolan med sin lärarinna förlagd och barnkrubban. I skolan sitta flickorna böjda öfver små trasiga plagg, som skola lagas, men där väfva de också och sy nya kläder både till små och stora. I barnkrubban vaka de öfver några stycken 3-, 4-, 5-åringars lek och sömn, och äfven här i Maria lagas mat åt en skara små från fattiga eller till hälften upplösta hem, som hvarje dag komma traskande till middag. Vid Katarina och Maria församlingars spädbarnskrubbor tjänstgöra eleverna turvis och läras där att sköta de allra minsta. Den ett-åriga kursen är uppdelad mellan dessa afdelningar med afslutning för dem som ha tid och tillfälle i "Flickornas kök", där de få lära god borgerlig matlagning.

Flickornas kök, beläget i en modern våning vid Adolf Fredriks torg, adress Hornsgatan 33, är endast någon månad gammalt. Men där har föreståndarinnan, fröken Hansson, med hjälp af en lärarinna, lika ung som hon själf, redan lyckats få i gång en matservering af frukost och middag för herrar och damer till ett pris af 30 kronor i månaden, eller 40 öre för frukost med varmrätt och 60 öre för middag med två rätter omväxlande, vällagad mat. Detta

är lika duktigt som när Katarina lyckas hålla middag för barnen till 11 öre person och Maria har ett 80 personers hushåll för 9,000 kronor om året ett för allt. Kvinnorna äro underbara ekonomer, när de sätta till! Man betänke att undervisningen är alldeles kostnadsfri och att premier på 50 kronor utdelas vid kursens slut.

Flickornas kök är ett lika trefligt ställe som det lyckligt funna namnet anger, och fröknarna Hesselgren och Schager ha all heder af detta sitt verk. Men där är icke bara glada färger, där är också glada miner under allt det flitiga sysslandet vid spis och bakhord, i disktrum och matsal. Helt visst kommer anstaltens rykte att spridas, och snart har den blonda lilla föreståndarinnan de 40 matgäster hon hoppas på.

Den erfarenhet man gjort beträffande elevernas intresse och receptivitet har varit den allra bästa. Om fjorton års åldern är den enda praktiskt möjliga att använda för denna lärotid, emedan man då har sitt enda tillfälle att få tag i flickorna, så tyckes den å andra sidan äfven vara den lämpliga, emedan det unga materialet då äger den böjlighet, den mottaglighet för goda intryck och vanor, som är så viktig, om lärdomarna skola sitta kvar. Att de ha allvar och intresse nog för arbetet ha de redan visat. De komma ju från hem, där de tidigt få afsäga sig barndomens sorglöshet, om de någonsin ägt den.

Till sist komma vi till den stora frågan: hur finansieras detta företag och hur skall det finna medel till utvidgning? Den saken hvilat helt och hållet på föreningens styrelse, hvars varmt intresserade hedersordförande är kronprinsessan, ordförande justitierådet Berglöf och öfriga styrelseledamöter: fru N. Frölander, v. ordf., häradshöfding A. Broomé, skattmästare, fröken Betty Hirsch, sekreterare, doktor Ivan Bratt, fröken Ingrid Eberstein, fru Stina Frisell, fröken Kerstin Hesselgren, fröken Ida Johanson, doktor Inez Laurell, fru Asta Riben, fröken Ingeborg Schager, fru Hanna v. Schéele och fru Elsa Waldenström.

Jag har redan antydtt hur startmöjligheter skaffades den tid då föreningen ännu icke var bildad, och doktor Bratt satte företaget i gång.

Nu har man dels föreningens årsafgifter af 5 kronor att stöda sig på samt två donationer, den Wikströmska på 20,000 kronor och en på 10,000 af grosshandlare Schenk, som emellertid ännu ej utfallit. Men föreningens stora hopp för framtiden är doktor Bratts lysande uppfinning, som åtminstone alla stockholmare känna till: *de gula korten*. I stället för rödt kort kan man å spårvägarna, tack vare bolagens tillmötesgående, köpa ett gult kort — å söder en gul påse — och har då med sina tio rabattören understödt husmodersskolorna, ja, som reklamkommittén uttrycker det: *underhållit dem i fem minuter!* Man kan inte tänka sig ett bättre och bekvämare sätt att öfva välgörenhet och man skulle trott att det åtminstone för spårvägstrafikanterna inom medelklassen skulle blifvit en vana att begagna sig däraf. Så har emellertid icke blifvit fallet, ty de 4 å 500 gula kort som säljas om dagen, äro en liten bråkdel af alla kort, som säljas. Att icke tala om alla de lösa tioöringarna, som endast gagna spårvägsbolaget, och som, bytta i gula kort, utan förlust för trafikanterna kunnat vara husmodersskolorna till gagn.

När man alltså fann att allmänheten icke godvilligt vandrar altruismens i detta fall ovanligt bekväma väg, har man velat locka den in på egoismens, i det man genom en sinnrik kombination — läsaren torde redan gissa ur hvilken hjärna den sprungit — lagat så att det kommer att bli *en ren fördel* för den, som vill begagna sig däraf, att åka med gula kort! När jag samlat fem gula "hufvudstycken" kan jag välja åtminstone två olika sätt att dra fördel af dem. Jag kan gå till Sidenhuset, då jag mot mina 5 kuponger får 5 proc. på mina uppköp, hur stora de än äro. Eller jag kommer att på några af våra större badinrättningar kunna få ett bad gratis eller till nedsatt pris — de närmare bestämmelserna äro ännu ej på denna punkt definitiva.

Jag lämnar åt mina läsare att fördjupa sig i kalkyler hur mycket jag kan vinna på detta, hur jag kan åka gratis och ändå tjäna husmodersskolorna, tack vare Sidenhusets och badinrättningarnas tillmötesgående. Hvad baden angå, ha de ju ett visst sammanhang med husmodersskolan, då vanan till renlighet är något man vill lära flickorna och med dem hemmen, och vederbörande ha också insett det, då de fattade detta filantropiska beslut.

Om blott hälften af alla kort som såldes vore gula, skulle föreningen kunna underhålla 300 flickor ärligen i sina skolor!

Skola vi nöja oss med blott hälften?
Och när skall idén från Stockholm gå ut öfver landet?
ELIN WÄGNER.

DR I. BRATT

EN SYLEKTION I MARIA

FLECKORNAS KÖK VID HORNSGATAN

KOSTYMER

Det är ej likgiltigt, till hvilken kemisk tvätt och — kemisk tvätt.

huru smutsiga de än må vara kunna genom kemisk tvätt blifva fullt användbara. Kanske behöfver Ni ej i år köpa någon ny Kemisk tvätt och prässning af kostym kostar endast Kr. 4.50 hos Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A.-B., Göteborg.

affär Ni vänder Eder, ty det är stor skillnad på

KLIPPAN.

Modernaste Finpappersbruk.

Specialiteter:
Finare Post-, Skrif-, Kople- och Tryckpapper samt Kartong.

Iduns textpapper tillverkas af Klippan.

Gamla synder.

DET ÄR KYRKOSTÄMMA ute på landet vid nyårstiden, klockan tio på dagen. Vädret är gråkallt och snön, man väntat till jul, har icke kommit än, men marken är hårdfrusen och vägarna svårkörda med sina stelnade spår, vid horisonten börja moln stiga upp och breda ut sig uppåt himmelen — säkert blir det snö före kvällen. Det är dödgräfvaren ute på kyrkogården, som gör antagandet och tänker det är bäst täcka öfver grafven ordentligt, innan han lämnar den. Han är en liten, ljuslätt, starkt byggd man mellan trettio och fyrtio år, flink i arbetet, tystlåten och rejäl vid alla aftal. Han är tillika orgeltrampare, ringare och passopp åt kyrkväktaren, när det bär sig, för kyrkväktaren är gammal, stappar på sitt åttionde år och har börjat bli minnesslö.

Sista söndan satte han upp fel psalmnummer, så det hände att organisten och församlingen sjöng hvar sin psalm. Men det var inte många som lyddes till misstaget, för härnere har man öronen mest på sin egen sång. På det viset stanna orden längre kvar hos en och det kan bli lika stor nytta af psalmsången som af högmässan.

Orgeltramparen stryker ett tag med rockärmen öfver pannan. Svettigt göra gräva grafvar så här dags på året, och han hvilar litet och ser utåt vägen. Nu syns de komma. De äldsta äro tidigast ute som vanligt och komma mest fotgänges, för trefligt kan det inte vara åka i kaffbrännare i det här väglaget, magondska kan en få ändå.

De ha långrockar med skört, som fladdra för vinden, och kring halsen är yllehalsduken virad två slag, den är brokig, så den lyser på långt håll. Käpparna stötas med eftertryck i marken, ansiktena äro allvarsamma, litet sluga och blicken är rakt nedåt, bara en och annan gång något åt sidan, så man nätt och jämnt kan se den närmastes ena ansiktshalfva. Se på väg till kyrkostämman håller en allt mun, om en hunnit bli gammal och klok, för hvad den ene grundar på i sitt hjära vet inte den andre, och har en släppt en tanke ut, kan där skrias och kretsas kring den, och får inte den första tanken en annan till undsättning — och det är inte att lita på — får han fly med skammen. För härnere håller den ene så att sägandes tummen på den andre.

När storbönderna komma åkande i sina höga vagnar, dånar det i marken som hade åskan blifvit underjordisk med en gång, och det kränges i svängarna och rappas på i kyrkbacken, för si när en har kördon och hästdon, kan en lika så gärna visa det också. Dödgräfvaren och orgeltramparen får brådt med spadtagen, när storbönderna äro i annalkande. Ty fast han är oförvitlig i tjänsten, och har ord om sig att kunna arbeta för två, så kan dock ett enda hvilande på spaden vara nog till en anmärkning i dessa dagar. Se Röka-Maja från fattigstugan har varit framme och skvallrat. Hon är alltid ute och snokar och samlar upp till både mat- och ordförråd och rätt som det är, presenterar hon med en smakekaka. Kakan brukar inte vara god till förtäring och är mest möjlig och förlegad, så en får ond smak i munnen efter den. Men kasta bort hvad som bjuds är inte folkvett och så ta'r en emot. Röka-Maja har varit hos orgeltramparen en dag i förra veckan, kommit krokig och rödblå och insvept i hjärtvärmaren hon fått af prästfrun och nu går och skryter med.

Idun

SVENSKA NATIONALFÖRENINGEN mot tuberkulos utsänder den 1 december sitt nya jul- och nyårsmärke, såsom föreningen haft för sed ända sedan 1904. I år är märket tryckt i färger och visar ett snölandskap med domherrar.

I motsats till i Danmark, där idén kom upp, har försäljningen i Sverige gått neråt sedan första året. Men i år vill man genom en energisk kampanj söka afsevärdt uppbringa försäljningen. Det är att hoppas att det skall lyckas, då vi ju alla äro intresserade i att medel inflyta till tuberkulosens verksamma bekämpande.

Oj så uttröttad hon hamnat på kökssoffan och så många hostningar och antydningar innan ärendet var sagdt. Hade de hört att det gick tal, att det skulle bli ny orgeltrampare och dödgräfvare. Det slog ned som en bomb i det fläskosande köket, och hustrun lät disken stå och själfrinna och torktraskan föll till golvet. Åh bevara mig väl att de inte hört — ja då ville inte hon säga något — nej — nej då — ja, när de äntligen ville höra't så. — Det var — kan veta — sa' folk — Tofta-bonnen. — — — Nu började molnstyckena flyta tillsammans på himmelen. Mörkret skulle komma fort i dag och han hade inte hämtat granriset till att klä' grafven med. Det var Färgare-Pers graf han gräde. Färgare-Per hade vandrat land och rike omkring, sett och hört och försökt mer än alla tillsammans i socknen, och blifvit förstas också därefter och fått fattigstugan till sista ankarplatsen. Hans graf tycktes aldrig kunna bli djup nog, men den stötte intill stengrund också. Fanns det nå'n graf, som kunde bli djup nog för gamla synder, undrade dödgräfvaren plötsligt och kastade en snabb ångestfull blick inåt sockenstugan, där stämman hölls och där nackte intill nackte aftecknades mot de gardinlösa fönstren. Hans egen gamle far, backstugusittare och skräddare, hade en gång försyndat sig mot bonden, hvars mark han bebodde — se'n gick det som ett nafs att få lämna stuga och allt och sitta på fattighuset till döddagar. Men sonen hans hade gått i hämnadtankar och gjort ett par pojkestrejk för bonden. Det var i slyngelären och när de va' öfver, hade hämnaden svalnat och det gamla äret grott igen. Men Tofta-bonden — sa's det — hade ett godt minne. Han hade varit sängliggande sjuk, när orgeltramparen valdes, men han skulle yttrat, när han hört valet, att det var en skam för socken att ha en så'n person, som trampade orgeln i Guds hus. Ja, orgeltramparen hade ju fel och synder han som andra och tog en sup, när det lämpade sig, just som andra — där var mera bemärkta än han, som kunde ta' både två och tre, men

Berättelse af HANNA SÖDERLUND.

skälldes hederliga ändå och var styrande och ställande inom församlingen. Så om det kom an på det — men där var något mer bakom — som han trott vara jordfästadt för längesen och om det var han ensam i hela socknen — så Gud förbarme sig. Där gick en skälfnings genom kroppen ända ner till tårna.

Nu kom prästen med protokollsböckerna under armen, följd af kyrkovärden, som trugade att få hjälpa till och bära, se'n kommo de andra, en och två och flera. Det blef prat ute på trappan, så skingrades man så småningom och den sista långrocken försvann bakom en krök. Då kom kyrkväktaren, som hade varit med på stämman, för han skulle ordna därinne, draga bordet bortåt fönstret och lägga bräderna i rader öfver stolsitsarna och passa brasan. Se'n blef han sittande kvar liksom af sig själf, alldeles intill dörren så nära han kunde hade han suttit och haft sinnen på spänn. I dag skulle han afgå och det var sådan oro i den förtorkade gubbkroppen, att det blef feberheta och slog ut röda flammor i det rynkiga ansiktet. Det gällde om det skulle bli nå'n slags pension eller ej. Tal blef det både för och emot. Att han fått behålla tjänsten så länge som han fått kunde vara belöning nog, tyckte somliga, för inte hade han varit så exemplarisk i göromålen de sista åren.

När kyrkväktaren fick se orgeltramparen ute på kyrkogården, stabbade han dit.

— Har I fått medalj nu? sporde orgeltramparen.

— Ja, det blef trettio kronor så länge karinga mi lefver, se'n dra' de å tie.

— Tror I att I nå'nsin får de tretti?

— Det är inte stora utsikter, för karinga har ju varit liggandes i två år, så slutet kan ju komma när som helst.

— Hvad sa' han till dä', väktaren?

— Jag tackar mjukast, sa' jag.

— En kan förstå I lärt er böja ryggen när det behöfts.

— Ja, si säger inte den fattige tackar mjukast till allt hvad som bjuds, får han ingenting och ingenting är det minsta en kan få.

— Ja, det är så rätt så. Det var ett långt kollifej de hade i dag. Orgeltramparen spottade i näfvarna och tog om spadskäftet. Det var klagomål på decemberstämman förstas.

— Ja, där bar di fram och så kom du på tapeten ett slag — det var Tofta-bonnen.

— Jag? Orgeltramparen rörde bland gruset på grafkanten och vände ryggen åt väktarn.

— Prästen talte för dig och höll före att di skulle gå lagligt och varna först.

Väktarn stod och nickade med hufvudet och försökte räta på sin krokiga rygg, för här var det inte farligt visa sig så rak det var möjligt.

— Varna — spaden klirrade mot den frusna marken, det gnisslade bland småstenarna.

— Ja, di sa' du super emellanåt.

— Det gör ju I med, när I kommer åt.

— Men nu var det bara tal om dig, och jag hör till den gamla tiden.

— Jag har skött tjänsten utan fel och jag har inte smakat en droppe under julen.

— Kan så vara, men nu va' de alla blena så gudaktiga och tyckte på, att en tocken som du inte passade tjäna i Guds hus. Det var mest det där andra, du vet, som var i vägen, fyllan blef som påbröd bara.

Nu var orgeltramparen hvit som lärft och såg stelt nedåt grafven.

Hudens vård.
CREME SIMON · PARIS

Enda medel som gör hyn vacker och len utan att irritera huden.

PÄRMAR

till IDUN 1909 och föregående år

tillhandahållas till följande priser: Iduns pärmars, röda med guldtryck kr. 1:50. Iduns romanbibliotek, röda eller gröna 50 öre. Iduns Hjälpreda, röda eller gröna 50 öre. Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvisition och likvid i postansvisning insändes.

— Du har ju setat på fängelset i tri år och det är allt för otäckt ändå. Gubben kunde inte låta bli att bestå en liten elakhet, för hjälpen han fått taga emot hade känts besvärlig emellanåt.

— Men jag har tjänat å till sista timmen, så då skulle det väl vara glömdt med för vår Herre —

— Ja, vår Herre lär vara en annan än Toftabonnen och som sagdt, di va' alla så gudaktiga i dag.

Gubben huttrade och frös, men ville inte ge sig i väg.

Se att han fått afsked utan att begära sved nå'nstans och därför kunde den andre få känna på — han var snart i samma fördömelse, fast han ränt efter i hvar vrå som om han, kyrkväktare i trettio år, inte kunnat sin syssla.

— Jag går och säger opp mej genast, bröt orgeltramparen ut. Det började forsa i bröstet och blänka för ögonen och han svängde den ena knutna handen i luften.

— Det är ju inget beslut än, hackade gubben och hans gamla stickögon började lysa, när han såg hur den andra tog vid sig. Prästen ville det skulle va' lagligt.

— Tror han jag väntar tills di' vråker mej som en vråker en gammal gårdsgård, för den yngre ut.

— Du har ju hustru och barn, klippte gubben fram, så det blir väl att ge sig till tåls, tänker jag. Det har jag fått göra — adjö. Han stabbade i väg, kunde inte låta bli — af gammal vana — att rycka ett tag i kyrkdörren när han gick förbi för att känna om den var riktigt låst. Men orgeltramparen kastade småsten och grus öfver ringmuren så det yrde. Hustru och barn — hustru och barn — där tog det emot. Men att få sota för fängelset efter så många år, när en lefvat hyggligt se'n den tiden, ångnat och begråtit, fast ingen visste om'et. Nej, i kväll skulle han då suppa sig stupfull och lefva rackare och slå hustrun om hon torde knysta — för si nu båtade det inte å vara ett beskedligt kräk längre. Nu om det gällde kunde han slåss så det blef fängelse igen, men där skulle inte komma nå'n ånger bakefter och hustru och barn skulle kommunen få ta'. Hustrun ett sånt mähä — annat var det med den andra, den han suttit på fängelset för. Nu sjönk spaden i grushögen, som låg uppkastad vid grafven, och orgeltramparen blef stående aldeles stilla med blicken åt skogen. Den andra var mjuk som mossa och svart i ögonen som skogen om höstkvällen och hon kunde skratta ihop karlarna till slagsmål. Han var rallare på den tiden oppe i ödemarkerna vid riksgränsen och där var ett sånt sken nätterna igenom, att en inte kunde sofva och det blef så många underliga tankar i hufvudet. Ondt var det om kvinnfolk och henne ville alla ha och så slogs det och han hade knif. Resten är lätt å tänka, det blef tre år, tre långa år, och han kom ut som en annan människa och gifte sig hederligt och hade nyss svettats ihop en stuga. Det var skuld på den och den var inte rödfärgad ännu, hvar slant behöfdes och barnskaran stod jämt på tillväxt. Nej, det gick inte, han fick ge sig till tåls som gubbväktarn — men o — han hade inte förtjänt det, det hade han inte — tjänsten hade han skött oförvitligt, de fick säga hvad de ville, men han hade det. Nu blef rörelsen så öfvermåktig, att han sjönk ner på grushögen vid grafven, och lutad mot spadskäftet grät han. Det var nog riktigt som han tänkt, ingen graf var nog djup för att gömma gamla synder — aldrig kunde den bli djup nog, för stengrunden tog emot — öfverallt — öfverallt hvart man vände sig fanns där stengrund i alla hjärtan.

HELENA ELDRUP. EFTER EN OLJEMÅLNING AF JENNY NYSTRÖM STOOPENDAAL.

KJELLBERGSKA flickskolan i Göteborg firades för några dagar sedan en kamratfest, hvarvid af 113 forna elever från åren 1835—1872 till skolan öfverlämnades en tafla af skolans första föreståndarinna fru Helena Eldrup, död 1872. Taflan är målad af en af skolans elever, fru Jenny Nyström-Stoopendaal. För gåfvan tackade å skolans vägnar konsul C. A. Kjellberg, hvarpå biskop Rodhe skildrade fru Eldrups förtjänster under den tid hon ledde skolans öden. Bland närvarande vid festen märktes en dotter till fru Eldrup, den nu 90-åriga fru Bundsen, som vid skolans öppnande för 76 år sedan blef dess elev.

Gustavianska kurtisaner.

VID EN BLICK tillbaka i historien snart sagdt under hvilken tid som helst slås den allvarlige betraktaren med häpnad och förvirring öfver det goda humör och det älskvärda frisinne med hvilket mänskligheten i regel betraktat kärlekens svaghetssynder. Och med grämlse måste den stränge moralisten vidgå för sig själf hur grymt maktlös hans rättmätiga harm här är: inte en sekund kan han störa de för längesedan försvunna kavaljererna och damerna i deras klandervärda lif, ty det förflytna ensamt af allt är en absolut maktfullkomlig och hermetiskt slutet värld, och oberörda och förbryllande le de glada skönheterne i dansande rad honom rätt upp i det allvarsdiga ansiktet. Den gamla goda tidens stränga seder är bara den trumpna spegelbild vår egen tid kastar tillbaka i historien. Ty det är visst: att vår tid är den mest moraliska af alla världens tider som varit. Och det må vara långt ifrån oss att förneka det välsignelsebringande inflytande moralen haft. Blott i en liten sak brister den likväl: den tid som liksom vår ser människorna allt djupare bekymrade vandra i osedlighetens dy, uppblött under moraliskussionernas långa oktoberregn, den är icke det lämpliga klimatet för skönheters uppkomst och blomstring. Hur sällan ser man nu för tiden en vacker kvinna! Men under rokokon, det kvinnliga koketteriets och de amorösa förbindelsernas guldålder i historien, vimlade det af skönheter, de strömmade till från alla håll och klasser, och Sophie Hagman, soldatdottern från Strängnäs, som inom få år från balettdansös och opera-herdinna avancerade till det svenska hovets enda legitima mätress, omhändertagen, respekterad och beundrad som den första svalan

från de franska sedernas sommar och högtidligt presenterad i hovets närvaro af sin älskare hertig Fredrik Adolf för den ettårige kronprinsen, är det mest lysande exempel på den karriär krossande rang och bördsfördomar som under kung Gustafs spira i rokokons gyllne rosenluft stod skönheten och behaget öppen.

Dr Carl Forsstrand har i en nyligen utkommen samling biografiska uppsatser Sophie Hagman och hennes samtida gifvit en kulturhistoriskt intressant skildring af en sida af denna tidens hofflif och dess erotiska kulisspel.

Ur hittills mindre uppmärksammade källor, från de samtida hofmemoarerna till bouppteckningar och mantalslängder har han plockat fram hvad som finns att veta om Sophie Hagman, om Charlotta Gustava Slottsberg och mamsell Eckerman, hertig Carls älskarinnor och — i synnerhet den senare — dessutom politiska intriganter och spioner, om skådespelerskorna Fredrique och Euphrosyne Löf, af hvilka särskildt den förra både som konstnärinna och som Sergels mångåriga väninna äger en viss historisk ryktbarhet. Visserligen te sig både den populära Sophie Hagman och en Slottsberg — "den otäcka Stottsbergskan" som någon af tidens memoarförfattare kallar henne — som rätt blygsamma systrar till en m:me de Pompadour eller Du Barry. Skulle man jämföra hvad som är att säga om dem med de digra och respektabla praktverk, som af lärda franska biografer bestås bourbonernas morgantiska giiten, så ter sig ju forskningsresultatet rätt magert. Men säkert är att åtminstone den goda viljan till upprättande af ett anständigt och fast mätressväsen motsvarande tidens fordringar fanns också i Sverige, och ur våra förhållanden sedt bör det sägas att stråfvandena också kröntes med framgång. Gustaf III var väl för sin privata del rätt likgiltig och lät — lyckligt nog för Sverige — de skönheter han önskade omge sig med i sitt hof aldrig vinna någon makt vare sig öfver sitt hjärta eller sin politik. Men han visste hvad den franska etiketten fordrade, visste att mätressen hörde till för att sprida den sista och fullkomliga glansen öfver ett upplyst hof. Det bereder barn af en sen och helt annan tid en road förvåning att se hur han på allt sätt omhuldar Sophie Hagman, sin brors vackra älskarinna, inbjuder henne till Drottningholm, ger henne rum i slottet och genomdrifver hennes presentation för de ännu något skandaliserade och gammalmodiga hoffruntimren. Men den moraliska och sociala etiketten var i vissa fall under ancien régime inte så sträng som under vårt borgerliga tidevarf. Sophie Hagman vann snart de motsträfviga hjärtan genom sin fina takt, sitt goda hjärta och sin strålande skönhet och bevekste t. o. m. vid tillfälle hovets klandersjukaste memoarförfattare som den gamle Fersen till ett buttert hjärtligt erkännande. Och kanske allra mest anmärkningsvärd var hennes pekuniära oegennyttia hvari hon skilde sig från snart sagdt alla sina andra samtida af hennes härkomst och ställning. När hertig Fredrik Adolf 1803 dog — hon var då likväl sedan 10 år löst från all förbindelse med honom och hade under tiden haft andra öden — så lät svenska statsverket till henne utgå en årlig pension på icke mindre än 1,000 riksdaler! Äfven en så ovig och operonlig makt som staten kunde på den tiden visa sig galant och mjuknade för skönheten. I sanning ett älskvärdt och betecknande drag!

JOHN LANDQUIST.

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som förtur ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lektyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till Expeditionen af Idun, Stockholm, erhålles inom Sverige portofritt:

Idun 1892	2:—	Iduns julnummer 1898	0: 20
Idun 1893 (nr 1 felas)	2:—	Iduns julnummer 1901	0: 25
Idun 1904 (med julnumret)	3:—	Iduns julnummer 1904	0: 30
Idun 1908 (med julnumret)	4: 50	Iduns julnummer 1905	0: 30
Idun 1909 (med julnumret)	5:—	Iduns julnummer 1908	0: 50
Idun 1910 (med julnumret)	6: 50	Iduns julnummer 1909	0: 75
Iduns julnummer 1894	0: 20	Iduns julnummer 1910	1:—

LÄS!

En dikt af årets litteräre Nobelpristagare.

L. J. J. J. J.

*Et s'il venait un jour
Que faire il lui dire?*

*- Ote - lui qu'on l'attendait
jusqu'à s'en mourir -*

*Et s'il demandait où vous êtes
Que faire il répondre?*

*- Montrez - lui mon nouveau d'or
Salle rien lui répondre*

*Et s'il veut savoir pourquoi
Sa salle se dit?*

*- Montrez - lui la lampe à huile
Et la porte ouverte - -*

*Et s'il ne veut plus aller
Sur sa dernière heure?*

*- Ote - lui que j'ai souvi
De faire qu'il ne pleure - -*

M. A. B. C. D.

DEN OTROGNE.

Af Maurice Mæterlinck.

Öfvers. af Hilda Sachs.

OCH KOMMER han åter en gång,
hur skall jag då ställa mitt tal?
Förtälj om en längtan så tung,
att den ledde till dödens dal.

Och frågar han mig, hvar ni är,
hvad skall jag väl gifva till svar?
Blott visa min gyllene ring,
och gif intet annat till svar.

Och när han ser salen stå tom
och hvarför vill veta till slut?
Blott visa den öppnade dörr
och lampan, som ren brunnit ut.

Och hur sista stunden förgick,
månända han spørjer också?
Så säg honom då, att jag log,
att han icke gråta må.

Edvins

En väckelse.

(Ur F. K. P. R:s häfder).

HVAD STÅR PÅ, lilla mor, du ser riktigt
het ut. Inte har du och vår Ella, som
jag mötte i trappan och som knappt hann hälsa
på mig i förbifarten, varit i lufven på hvar-
andra?

— Inte i lufven precis, smålog borgmästarin-
nan till svar på sin mans fråga. Vi voro bara
af olika mening — det gamla och det nya
skär sig ibland, som du vet.

— Nå, hvad var det för en viktig fråga
tvisten gällde — kvinnans politiska rösträtt
karske?

— En mycket viktigare, må du tro — tjä-
narinnefrågan!

— Den tycker jag du löst ypperligt, lilla
mor. Är det inte tjugosju år Stina varit hos
oss, och jag antar att hon inte blifvit besmittad
af moderna idéer.

— Å visst inte. Stina är trogen som guld
och skulle lika litet tänka på att skiljas från
mig som du. Det är Ella, som ska byta nu
igen. Hennes jungfru blef stött för en småsak
och nu har hon i morse förklarad, att hon går
sin väg den sista i månaden. Och Ella har
inte haft henne ett år ännu — det är ju
stor skam.

— Å skammen får hon väl bära och hoppas
hon vinner på bytet.

— Jag sökte göra klart för Ella, att en jung-
fru bör vara lagligt stadd, eljes har man intet
håll på henne, men det ville hon inte gå in på,
utan pratade om "ömsesidig frihet" och sådant.
Fast Stina varit hos oss så länge, så får hon
sina tio kronor hvarje Larmsmessa, så att hon
är lagligt stadd för året. Det ger en sådan
trygghet i hemmet. Allt detta framhöll jag för
Ella.

Borgmästaren smålog, i det han yttrade:

— Skall jag tala om en hemlighet för dig,
lilla mor? Om Stina ville gå ur din tjänst da-
gen efter hon fått din tia, så är det hennes
oförytterliga rättighet. Din lagliga städja, som
du säger, är inte värd mer än så.

Borgmästaren knäppte bort ett snuskorn från
sitt rockuppslag.

— Hvad menar du, far! Gäller inte städja
något? Borgmästarinnan hade sprungit upp och
stirrade häpen på sin man.

— Joo, det gör den nog — det är du som
inte gäller.

— Jag — hennes matmor!?

— Men matmodern står under sin mans måls-
mansskap och det är endast *husbonden*, som kan
lagligen städja husets tjänare.

— Hvarför har du inte sagt mig detta förr,
utan låtit mig lefva i villfarelse i tretti år?
Borgmästarinnan såg med tårfyllda, förebrående
ögon på sin man.

— Inte är en så-
dan bagatell värd
att lägga på sinnet,
sökte borgmästaren
trösta sin upprörda
hustru. Den är ju
endast ett litet obe-
tydligt led i den
kedja af missförhål-
landen, som ni kvin-
nor få släpa på.

— Jag har ingen
kedja att släpa på,
protesterade maken.

— Därför att du
har en så hygglig
äkta man som jag,
medgaf borgmästa-
ren. Men det finns
en annan sort —
har du tänkt hur de-
ras hustrur ha det?

— Ja, ibland, men jag har tröstat mig med
att det var oundvikligt.

— En dålig tröst — det mesta onda kan
botas.

— Jag ångrar mitt lättsinniga tal nyss, att
tjänarinnefrågan är viktigare än rösträttsfrågan,
och jag går genast in i F. K. P. R.

— Rätt, lilla mor! Det förvånar mig att
du inte gjort det långt förut — en så klok
och intelligent kvinna som du är.

Borgmästarinnan hörde inte berömmet —
hon stod vid telefonen och ringde upp Röst-
rättsbyrån.

FRIGGA CARLBERG.

Barnens julflagga.

I ÅR ÄMNAR MAN sälja en miljon jul-
flaggor, hvarken mer eller mindre. Men för
att nå detta glänsande resultat har sällskapet
Barnavännerna icke som i fjol, då flaggan star-
tades, inskränkt sig till att sälja den i Stock-
holm, nej man har sökt organisera en försälj-
ning öfver hela landet, för att bringa ut barn-
ens julflagga i hvarje hem, i hvarje gran, som
prydes till julen. Som priset på julflaggan,
rekvirerad för återförsäljning från "Barnens jul-
flagga", är ytterligt lågt, bör vinsten på 20- och
10-öres flaggorna, breffkorten och märkena bli
ganska stor liksom den blir fördelad på alla
försäljningsorterna och kommer barn öfver hela
landet till godo.

Ty det är ju barnen det gäller. Sällskapet
Barnavännerna, som i öfver 40 år beklädt
barn i Stockholm till julen, tog upp idén för
att öka sina inkomster och möjliggöra utrust-
ning af en julflaggkoloni. Då det lyckades
så bra i fjol har man velat få ut idén öfver
hela landet och expedierar flaggor utan att
fordra mera än en redovisning nästa år huru
pengarna användts.

Allt tyder på att försäljningen äfven i år
kommer att gå bra.

För någon vecka sedan öppnades en jul-
flaggsbod Hamngatan 5 A och scouterna bör-
jade sälja på gatorna. Redan nu visade sig
köplusten god och rekvisitioner från lands-
orten och stockholmsaffärer ha redan inlupit i
100,000-tal. Löjtnant E. Killander, som leder
arbetet, och friherrinnan Fleetwood med sina
medhjälperskor, som sköta butiken på Hamn-
gatan, ha ett drygt arbete bakom och framför
sig. Men det kommer också att lända många
till glädje.

JULFLAGGSBODEN VID HAMNGATAN. A. BLOMBERG FOTO.

Fru Hillevis dagbok.

Af Elin Wägner.

XII.

PAUL FLYDDE med hycklad förtviflan sitt hem. Jag hade visserligen försäkrat, att vi skulle vara så tysta vi kunde, men det förslog inte på långa vägar, sade han.

Och eftersom han ändå var oåterkalleligen borta, bar jag in cigaretterna och chokladen i hans rum och sade till om brasan där, ty ingenting är ändå som engelska rökrumsstolar för flickor, som vilja ha trefligt.

Fanny, Madeleine (med en gyllenlack i famnen) och lilla Andrée kommo på en gång, jag såg dem skynda öfver Sturegatans mjuka, blanka modd i novemberskymningen. Andrée är min yngsta svägerska, som bor hos oss för vintern, hon hade varit ute efter blommor, julrosor, hvita som hon.

Jag hade också på försök ringt upp Alva Grat, och det underliga hände, att hon var ledig, hon skulle bara först i stadsfullmäktige välja riksdagsmän till första kammaren.

— Nu börjas det, ingenting är som ens gamla vänner — som gammal konjak, sade Fanny, älskvärdt parodierande sitt forna jag från den dunkla tid, då hon var ogift.

— Å, tycker du så bra om oss, försökte Madeleine. Hon har bleknat liksom månen bleknar, sedan Fannys lif icke längre utstrålar den förbjudna erotikens glans.

Vi satte oss tillrätta, just så där som man drar stolarna tätare ihop, när man är besjälad af föresatsen att vara samman och ha trefligt. För att riktigt hvila sig hade man handarbete med sig, numera känner man ju intet mera kungligt slöseri med tiden än att brodera. Andrée var den enda, som tog sömnaden på allvar, hon hade medfört sina småstadsvanor och lagt upp julklappar till hela släkten. Hon är så flitig, lilla bleka Andrée, hon tror, att hon skall dö till våren.

Paul hade en gång frågat mig: hvad kan ni sladdra om i så många timmar? Då hade jag inte vetat något att svara, nu tänkte jag försöka ta reda på det. Men det var svårt att leta ut hvad samtalet gällde, så lätta fladdrade orden, så flyktigt var deras innehåll.

— Hvad det kommer ut mycket böcker, måste man läsa dem? — Har du satt in dubbelfönster? — Tänk så dyrt det är på torget. — Gärna för mig, jag är försörjd. — Var inte så flitig, Andrée. — Skall man gå på realisationer får man gå tidigt —

— Nu kommer underdoktorn, sade Fanny varnande vid en ringning, nu måste vi föra samtalet, ett, två, tre, fyra, fem, sex, hvem skulle du gett Nobelpriset, Madeleine?

Det hade den kära Madeleine ingen aning om, men då hon såg Alva Grats lilla oansenliga person i dörren och kände hennes ögon högg hon till:

— Om George Sand lefvat —

Jag förmodar att Andrée trodde det var en karl.

Alva är tio år äldre än vi andra, och hvad har hon icke hunnit med under det försprånget! — men endast detta förklarar ingalunda vår besynnerliga respekt för henne. Det är väl vår känsla af den goda och starka vilja, som i alla tider besegrat och böjt dem den pröfvats på. När jag hör hur folk på fullt allvar kan påstå, att kvinnan icke bör ha rösträtt, emedan hon inte kan sätta den fysiska makten bakom ordet, så tänker jag på Alva och hur mycket bättre än en okunnig polis hon skulle kunna få bukt med en uppretad eller vettskrämd folkskock. *Ty hon skulle vela råd.*

— Vi talar just om Nobelpriset, sade Fanny, hvem skulle doktorn ge det åt: Mæterlink?

— Strindberg, sade Alva. Vi upprepade villrådiga: åt Strindberg??

— Nej, vet ni, sade Madeleine, jag är inte feminist, men —

— Det är jag, sade Alva.

— Men Strindberg, aldrig i lifvet skulle jag ge honom Nobelpriset —

— Det får han inte heller, sade jag, men i stället finns det Strindbergsinsamlingen, som nu snart skall avslutas. Du skref ju under den?

Alva nickade.

— Hur kunde ni? frågade Fanny och Madeleine förebrående.

Alva i den stora stolen, ur hvilken hon tittade fram som en mussla i skalet, Alva smålog.

— Jag håller så mycket af Strindberg, sade hon enkelt. Blickar byttes rundt om.

— Jag är inte feminist, sade Madeleine igen, men jag vet många som är det, som anser, att han borde bojkottas. Kvinnorna skulle afhålla sig från att läsa hans böcker och besöka hans dramer. Man måste ha någon stolthet.

Jag såg Alva fästa sin blick på Madeleine.

— Ni alla, som säger så, har däremot förmodligen läst mycket Strindberg, sade hon, och ni har upprörts, förödmjukats och sårats. Men har ni aldrig känt något annat? Har ni aldrig, när ni gått till botten med hans verk, funnit hans sårade kärlek till oss och hans cutrotliga, instinktiva tillbedjan inför den han nyss slog?

— Den primitive mannens hårdhända tillbedjan, sade Fanny.

Inom mig tänkte jag med en viss blygsel att till botten i Strindbergs verk hade jag för min del långt kvar, hvad Madeleine angick så visste jag, att hon af hela hans produktion inte hade läst mer än Giftas och möjligen Röda Rummet. Jag såg också hur pinsamt hon fann det att behöfva svara, men Andrée befriade henne från det obehaget.

Ty plötsligt höjdes hennes klara flickröst:

— Ingen är vi kvinnor skyldiga så stor tack som Strindberg! Men hon var inte van att säga "vi kvinnor", och hon blef röd som blod.

Allas intresse samlade sig nu kring Andrée, och Alva började försiktigt locka henne till en motivering.

Därvid visade det sig till allas häpnad — men hvad vet vi, som är färdiga, egentligen om flickbarnen nu för tiden? — att Andrée med ett par studentkamrater suttit uppe i fönstergluggarna på hennes lilla rum och läst Strindberg. Och så afskilda voro de, så litet kunniga om striden och vreden omkring Strindberg, om hans personliga utfall, om svedan af de sår han slagit, om all hans skråniga epigoners skadeglädje, att de gått till hans verk med lätta och förväntansfulla hjärtan. Därför funno de i sin oskuld i honom endast en, som älskat och vredgats, som fördömt det låga och begärt det orimliga, som velat dem goda och varnat dem för farorna i deras egen själ. Hans grofhet och grymhet hade glidit förbi dem.

Allt detta fick Alva fram, och med ett strålande leende vände hon sig mot oss.

— Se så kan ungdomen gå rakt på sanningen, bara för att den är så ensam och ingenting vet hvad som var före den! Jag har vandrat genom många förgårdar, innan jag nådde dit, men dessa små flickor stiger direkt in utan att knacka.

Andrée var försjunken i beundran, Madeleine bragt ur fattningen och förstod ingenting Fanny förstod, men ville inte sträcka vapen.

— Jag vill inte göra anspråk på att sitta inne med sanningen, sade hon med afsiktlig försmädlighet, men jag har funnit att kvinnan hos Strindberg är ond och hatfull och lögnaktig. Och så är det att han gör henne så oförnuftig och oresonlig — ni har väl läst Karantänsmästarens berättelser och I hafsbandet? — så att mannen afgår med en lätt och glänsande seger inför läsaren.

— Ni misstar er, sade Alva, Strindbergs segrar öfver kvinnan är inte lätta, de är snarare ödesdigra. Ni har inte kunnat undgå att märka hvad de kostat honom själf, och midt i triumfens ögonblick ångrar han dem. Det är ju han som har sagt:

— "jag kan inte si, att du gråter."

— Jag tycker han kunde låta oss vara i fred, försökte Madeleine för att något säga.

— Nej hellre hvad som helst än bli ignorerad, så långt är jag med, sade Fanny.

— Det har Fanny rätt i, jag har alltid tyckt, sade jag, att den svåraste förolämpningen tillfogade oss den diktare som skref:

"de stora känslornas orgelmusik först spelar, då kärleken söts i ditt hjärta."

— Det är ju en skymf mot kärleken, invände Alva.

— Men en skymf mot kärleken är en skymf mot oss. Skulle vi alltså ingenting betyda af godt eller ondt, bara vara en lustig leksak för en man, som han lägger bort, när det gäller allvar? Andra diktare begär inte mer af oss än att vi skall roa en flyktig stund. Men Strindberg har vi inspirerat, han höll sig inte för god att vara kvick och vältalig för att behaga en kvinna, och han har inte inför oss föraktligt sparat sina tankar och sitt hjärta.

— "Så blef du kvinna —" — började Andrée blygt men afbröt sig.

— Fortsätt du!

— "skapt af ljus från himlen.

En skaparns afbild i hans skapelse,

af bitar lånade från universum

och därför är du allt.

Allgifverskan

förutan hvilken jag är tomma intet."

— Är det Strindberg? frågade Fanny och Madeleine på en gång.

— Ja, sade Alva, Strindberg, och det är inte alls så märkvärdigt som ni tycker.

— Men det är ju förunderligt, sade jag, att så mycket ondt kan ha kommit af hvad som en gång var en så stor kärlek.

— Har det kommit så mycket ondt? frågade Andrée.

— Ja, sade vi.

— Men hvem var det, sade Alva som gjorde oss värst ondt, var det inte den dumme pojkspolingen, öfversittaren, den bortskämde ungkarlen, som tog Strindbergs ord i sin mun utan att ha känt det lidande, som tvang fram den? Och de små usla författarna sen, som icke hade en egen tanke, men åkte på kraften af hans hat.

— Man kan naturligtvis ta det från den synpunkten, sade Fanny, men å andra sidan: hvad var vi före Strindbergs angrepp mot oss och hvad är vi nu i männens ögon? Sämre och uslare, det kan ni hvarken förneka eller hjälpa.

— Vi har nog fått våra sår i fejden, men öfvervunna är vi inte, sade Alva på sitt lilla sätt af högsta domstol. Det är tvärtom en viss motvillig beundran i tonen, när mannen säger: "inte ens Strindberg kunde döda kvinnorörelsen". Jag anser t. o. m. att vi just nu har ett tillfälle att rädda vår ära. Vi måste hämnas på hans hämnd, och det vore icke så svårt. Ingenting kan ta bort det allmänna intrycket af att Strindberg tillfogat oss obotlig skymf och skada, förr än vi själfva gör det. Och det sker, när vi öfverger vår stumt trotsiga och sårade hållning och möter honom utan bitterhet, med tacksamhet för kärlek och tukt, med glad och gifmild förlåtelse för orättvisor och med ändlig öfverbehållsam beundran för snillet. Den dagen är hans pilar brutna och han själf afväpnad.

— Du sluga lilla kvinna, sade jag.

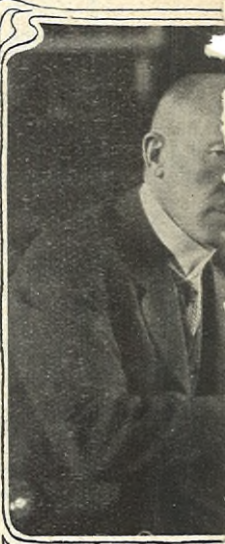
— Har ni insamlingslistan med er? retades Fanny. Alva nickade.

— Jag bryr mig inte ett dugg om sarkasmen i er röst. Ty just i dag, i år är kvinnornas stora chance mot Strindberg!

Nobelpr

Ferdinand Bo-
bergs ritningar
till Nobelstiftel-
sens byggnader
vid Djur-
gårds-
brunnsvi-
ken nu
fullbor-
dade.

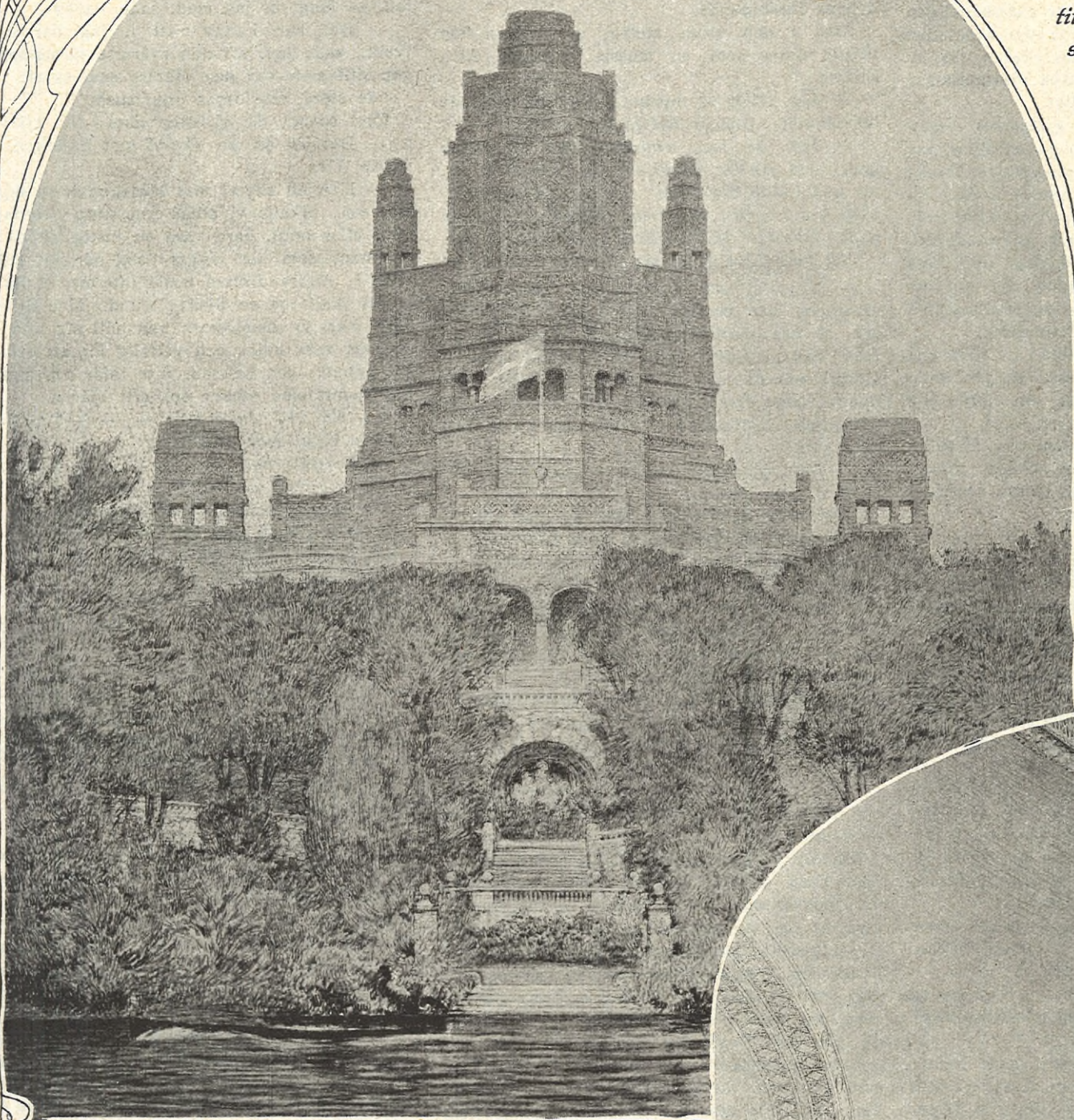

FERDINAN

med Strand-
vägen me-
dels en upp-
fartsväg.

Men hufvud-
uppgången

skulle ord-
nas på platåns södra sida, där en
ståtlig anordning med ramper,
trappor och vägar i förening med
terrassmurar, fontäner m. m., allt
inbäddadt i redan befintlig
vegetation, skulle så att
säga sammanbinda byggnads-

VY FRÅN KAPTENSUDDEN

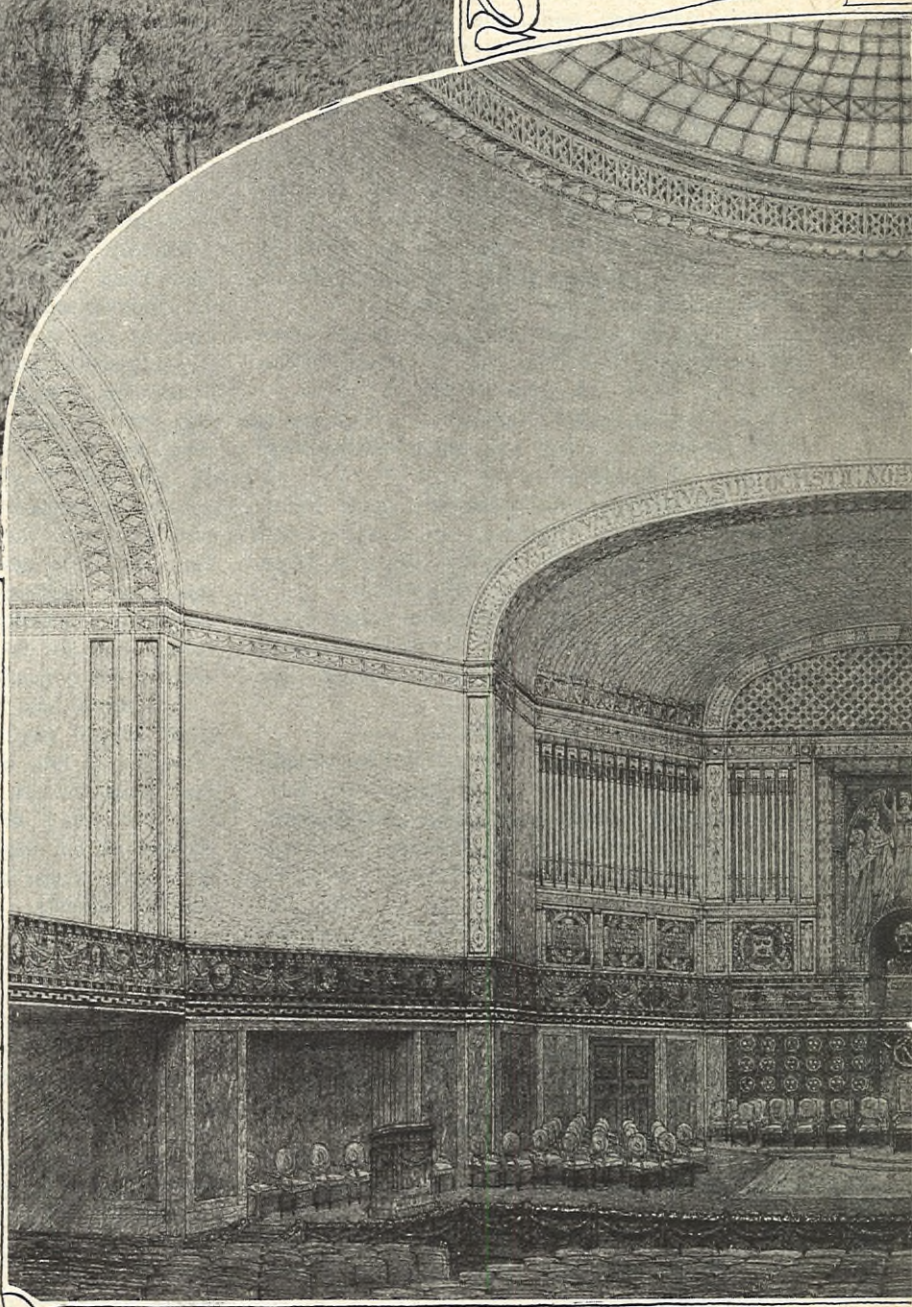
DET GAMLA Skogsinstitutets dagar i den idylliska parken vid Djurgårdsbrunnsviken äro nu räknade och i stället torde stockholmarne inom en ej alltför aflägsen framtid få se Nobelstiftelsens verkligt monumental byggnad, en af de ståtligaste i vårt land, resa sig på den kuperade terrängen. Lyckligtvis skall parken bevaras så vidt möjligt är, så att området ursprungliga karaktär af skogsdunge får ge sin svenska relief åt detta den internationella konstens och vetenskapens stolta monument.

Det är arkitekten F. Bobergs skaparfantasi, som gifvit form åt projektet sådan det nu föreligger, utarbetadt in i minsta detalj, och för ett par dagar sedan demonstrerades det af arkitekten personligen i Konstakademien inför ett antal inbjudna medlemmar af hufvudstadspressen.

Byggnaden är ej ämnad att gifva rum åt något af de fem Nobel-instituten, af hvilka de flesta tills vidare arbeta inom förhyrda eller inköpta lokaler, utan här afses hela institutionens hufvudsäte, den gemensamma centralpunkten för stiftelsens olika grenar och hela dess förvaltning.

Läget är som redan nämnts ett af de vackraste man gärna kan tänka sig, ty från den terrass, på hvilken byggnaderna skulle komma att ligga, erbjuder sig en härlig anblick ned öfver vattnet och med en horisont, markerad af Skansens och Söders höjder samt med Nordiska museet, Staden och Strandvägen inom närmaste synhåll.

Terrassen tänkes gjord som öppen plats åt allmänheten, förbunden

HÖGTID

Palatset

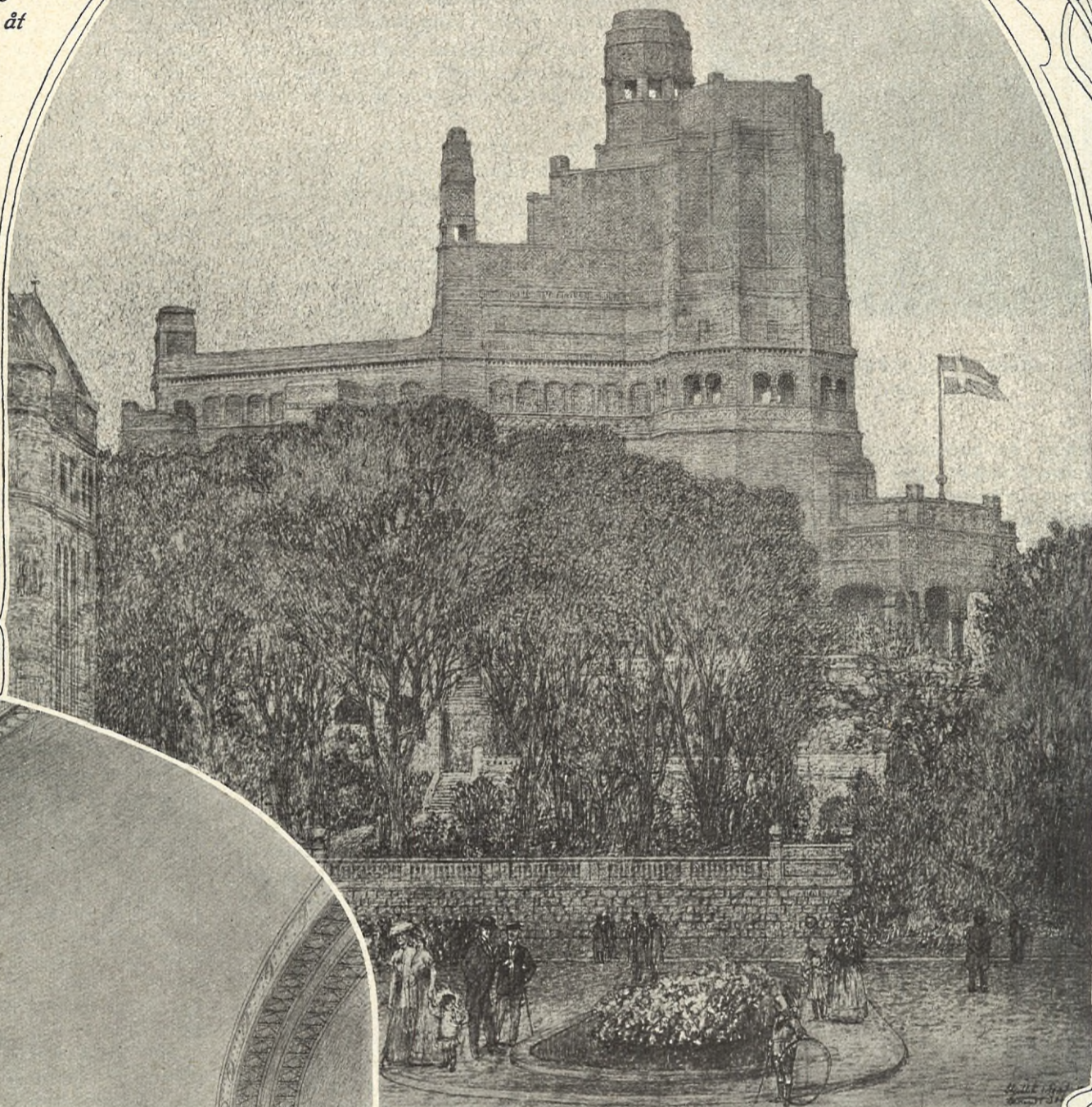
En storlagen
prydnad för huf-
vudstaden och
ett monument åt
den inter-
nationella
konsten
och
vetenska-
pen.

massorna
med sjö-
stranden.

Palatset
består af två
skilda bygg-
nader, sam-

manbundna medels en hvälfad för-
bindelsegång. Den ena, hufvud-
byggnaden, innehåller en stor
pompös sal med en enda rad och
stor estrad, samt öfver ra-
dens fond ett galleri för sär-
skildt behof. Byggnaden är

BOBERG

VY FRÅN STRANDVÄGEN VID DJURGÅRDSBRON.

nämigen afsedd att hufvudsakligen tjäna till firande af Nobel-
festerna, men som dessa endast upptaga någon vecka af året, skulle salen dess-
utom vara lämpad för hållande af konserter, föreläsningar, kongresser
etc., för hvilka hufvudstaden ännu i denna dag saknar fullt lämpliga
lokaler.

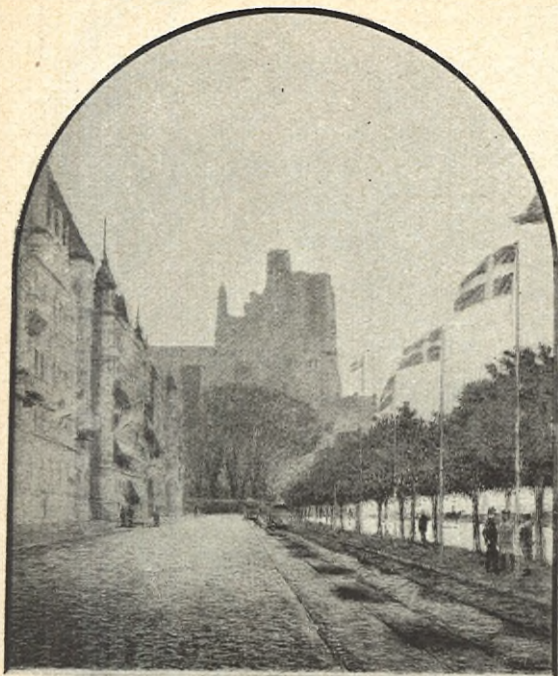
Att Nobel-
festerna i en högtidssal af denna art skulle få en mera
solenn prägel än den de nu besitta säger sig själf. Såsom de hittills
förlupit och förlöpa i Musikaliska akademien har man, genom pla-
ceringen af de på olika sätt officierande, det intrycket, att musiken och de
uppträdande musikerna eller sångarne äro hufvudsak, pristagarna, No-
belfunktionärerna och de kungliga personerna däremot af mera sekundär
betydelse, eftersom de sitta nedanför estraden med ryggen mot pu-
bliken.

I den blifvande Nobelsalen är detta förhållande helt och hållet
ändradt. Musiken skall utföras från galleriet i radens fond. På själfva
estraden skola däremot hufvudpersonerna hafva sina platser, vända
mot publiken, och där skall, inför de inbjudna, hela ceremonielet
försiggå.

Salen är planerad att rymma omkring 2,000 personer vid Nobel-
festerna, vid konserter något mindre.

Så ordnad som denna byggnad nu föreslås, torde man kunna anse,
att Nobel-
festernas firande erhåller den värdighet och festivitas, som böra
tillkomma dem, på samma gång den borde bli en fullgod defi-

Spalten om böckerna.

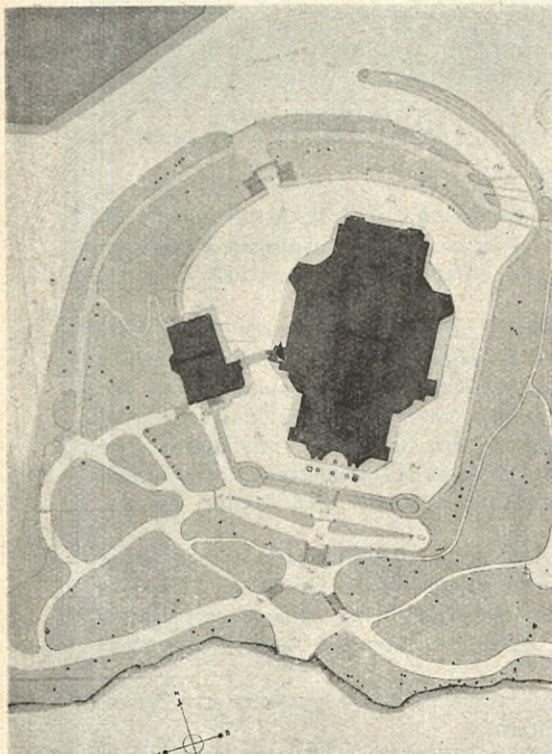

NOBELPALATSET FRÅN STRANDVÄGEN VID GREFBRON.

nitiv lösning på hufvudstadens alltjämt svävande konserthusfråga. Den mindre byggnaden skall inrymma stiftelsens administrationslokaler.

Nobelstiftelsens byggnadsfråga går så pass långt tillbaka i tiden som till åren 1906 och 1907. Då verkställdes genom arkitekten Boberg åtskilliga preliminära utredningar för förvärfvande af plats, hvarvid det lyckliga skedde, att stiftelsen genom nämnda utredning åstadkom en annan mycket betydande sak af i främsta rummet stort skönhetsvärde, nämligen garantin för Kaptensuddens bibehållande för all framtid såsom öppen plats, utan byggnader.

Våra här meddelade bilder få nu komplettera dessa rader, och läsaren kan af dem se, att det är ett nytt och verkligt vackert Stockholm, som en gång skall uppstå därborta vid Strandvägens ändpunkt i och genom Nobelstiftelsens palats. Strandvägen kommer för öfrigt att utdragas i en båge bakom Nobelhuset och dess sidor kantas af enfamiljshus för vår penningaristokrati. Så nu vet man hvar det rika Stockholm en gång kommer att bo.

SITUATIONSPLAN ÖFVER NOBELSTIFTELSENS BYGGNADER.

V I TYCKAS AFGJORDT ha hunnit öfver det stadium i litteraturen, då kvinnorna skrefvo endast af en obetvinglig lust att blotta »kvinnlighetens väsende» och vunno häpna mäns hjärtligt menade applåder öfver sitt mod att icke längre låta någon förtegenhetens slöja dölja den dittills undanstuckna psykens djup, som emellertid af beskrifningen att döma inte tycktes vara bottenlös.

Nu skrifuva våra främsta författarinnor moralisk tendens, en uppgift, som ju tycks ligga nära till hands för dessa sedernas naturligaste väktarinnor.

Marika Stjernstedts nobla och konstnärligt helgjutna roman Landshöfdingens dotter behandlar ett fall af det af samhället tolererade tvegiftet, där en man genom penningar friköper sig från anspråken af en kvinna, som blifvit hans barns mor och därmed dömer barnet att växa upp utan hem och faders- eller moderskärlek. I hans legitima äktenskap växer sedan en dotter, som hör till en ny, mera klarsynt och orädd tid och som gör till sin uppgift att efter faderns död godtgöra det han brutit mot den dotter han icke erkänt.

Den unga Elvine Salta, landshöfdingens dotter, säger dock icke ens till sig själf, att hennes fader felat. Hon lofvar sig vid hans bår att för faderns skull vara god mot barnet, som han kanske i tysthet, hemligt för dem alla, älskat. Detta är ett utmärkande drag för Elvines karaktär. Hon hör inte till de svaga, som anklaga andra, utan till de starka, som äro villiga att själfva bära bördor och ansvar. Allt klarare blir hon medveten om, att det är hon, den gynnade dottern, som bär på en skuld, som aldrig kan utplånas, till den utstötta. Hennes bemödanden att godtgöra den orätt, som tillfogats halfsystem, Daniela, är för öfrigt endast ett af uttrycken för det rättfärdighets- och sanningspatos, som behärskar henne och som skulle bli en förödande lidelse hos en människa med mindre kyligt förstånd och mera snabbflytande varmt blod än Elvine Saltas. Hon kan aldrig bli förtviflad. Vid faderns bår, som dock varit för henne som ingen annan, är den unga flickan lugn och fattad. När hennes förlofning på grymmaste sätt brytes, därför att det blir uppenbart, att fästmannen är Danielas förförare — ligger hon sjuk en dag, hon undviker en tid människors sällskap, hon gråter till och med ibland »af svaghet, af ensamhet och saknad», men hon vacklar aldrig i sitt beslut, ingenting i hennes inre brister sönder, hon får endast en klarare syn på det väsentliga i lifvet. Hon blir ännu fullkomligare. Just sådan håller man af henne, fast man inser, att den kyliga och förtunnade atmosfär, som omger henne, inte bör vara befordrande för den verkliga kärleken.

Teckningen af Elvine är säker, utan ett enda missgrepp.

Halfsystemen, en mera sammansatt natur, ger anledning till en lika träffsäker studie. Daniela är hvad som med ett modernt älsklingsuttryck benämnes »ärftligt belastad». Hennes naturs dubbelhet, hennes osjälfständighet och förutbestämmelse till undergången, åskådliggöres genom klart belysande smådrag. Hon väcker knappt sympati, men inte heller ovilja. Hennes heroism så väl som hennes lumpenhet och osanning äro patologiskt bestämda, ofria.

Hela skildringen är beklämmande verklig, men det är inte en verklighet, som ligger på ett högre plan. Den är yttre och tillgänglig för den af den nyaste filosofien degra-

derade, men i alla fall stundom beundransvärda intelligensen.

Till sist tillåter jag mig en anmärkning, som inte gäller bokens oomtvistliga konstnärlighet utan dess tendens.

Om Marika Stjernstedt på ett bindande sätt vill bevisa fataliteten i de yttre lefnadsförhållandena och därmed föräldraansvarets ofrånkomlighet, borde hon inte då låta de båda systrarna börja lifvet med samma inre moraliska förutsättningar? Ligger det inte nära till hands för läsaren att antaga, att Elvine skulle handlat ädelt och upphöjdt äfven om hon nödgats försörja sig genom att sy hattar, och är det inte mycket tänkbart, att Daniela äfven som landshöfdingens erkända dotter i vår fördomsfria tid skulle tillhört de kvinnor, som allt för lätt bortskänka sin gunst?

Det har redan skrifuvs några duktiga berättelser om skogssköfling. Dem jag minns söka sin inspiration i indignationen. Det är afslöjandet af träpatronernas och sågverksbolagens uselhet. Det är den fattiga, bestulna allmogens jämmer och verop. Allt detta, som kan iakttagas och antecknas och göras till en god prosahistoria. Men den fallande skogens dikt har blifvit skriven i Bengt Ströms Timmermän och nyc-kelpigor. Det är inte nu fråga om versstrofer och sådant, ty denna dikt har prosans form. Men det är en diktare och en lifskännare, som skrifuvt boken, en som ser med klar blick på den yttre verkligheten, men också när bakom den till de källflöden, där människors och landskaps öden blifva till. Denne diktare kommer med något utöfver den moraliska indignationen. Hos honom genomlyser den förståelse, som i sig innebär försoningen eller åtminstone förlåtelsen.

Bengt Ströms bok handlar om tiomilaskogens fall i Värmland och själfva berättelsens yttre rytm svarar mot rytmen i skogens undergång. I början falla träden ett för ett med långa mellanrum. Härjandets ande har endast till hälften vaknat. Den rör sig famlande i sömnen. Det är idyllens luft och stämning öfver skildringen af de fattiga böndernas lif, deras kamp mot svälten och om den unge hekarlen Jan, som för första gången afverkarens yxa dåna i djupa skogen och för vinsten förvärfvar en egen torfva, där han timrar en stuga åt sig och sin hjärtevän.

Men snart stiger rytmen. Affärsspekulationens tid kommer och konkurrensens farsot. Sågverksbolagens utskickade timmermärkare täfla om att köpa skogen. För hvar och en gäller det att komma först, att inringa ny mark. Hetsjakten stegras, tvingar till list, lumpenhet och brott, och skogen faller, faller dånande, som knäcktes den af stormen, medan människors lidelser gnissla som vilda djur och andra människor skoningslöst trampas under fötterna.

Vitalis heter han, som vinner de största och dyraste segrarna, ty de kosta honom det bästa i lifvet, hans egen människohöghet. I bokens slut, där rytmen åter sjunker, och Vitalis efter segrarna åker ned till sågverket för att bli disponent — hans väg utmärkes af kal, sköflad mark och dån af yxhuggen har domnat bort — förnimmer mannen själf något af tomheten och fattigdomen i det mål, som hela hans lifs hetsande kamp gällt: en god ställning, penningar. Han ser sin litenhet, och därmed vinner han dock till sist tillbaka något af det han utan skrupler för att nå bytet kastat till marken: sin människohöghet. —

Att skrifuva böcker är helt visst i de flesta fall ett allvarligt och mödosamt arbete, som någon gång krönes med framgång och of-

tare misslyckas. Det torde också en eller annan sällsynt gång kunna vara ett högt och ädelt nöje, någonting liknande en välbehaglig utandning af en i öfvermått af hälsa och lefnadskraft befintlig organism. I detta senare fall kan framgången knappt undvikas.

Om Mälarpirater af Sigfrid Siwertz kostat sin författare den allvarliga mödan, så är detta på det mest förtjusande sätt doldt för den tacksamme läsaren. Boken tycks framsprungen ur ett älskvärdt öfverdåd. Den bör ha blifvit till under ljusa glidande sommarkvar, då författaren låg på ryggen i gräset och lät sina ögons näthinna välbehagligt upptaga bilden af dagrars och skuggors lek under gröna löfhalv och insjövägor, som glittrade i solen.

Boken handlar om tre gossars sjöröfvarbragder i Mälaren. Den har all äfventyrets spänning. Det finns inte bara tjuftöjkesträck och friluftslif att njuta af. Det finns den verkliga faran: hotande skeppsbrott och oförfalskade bofvar, hungersnöd och strandhugg. Men det finns också det vederkvickande hoppet, att allt skall sluta väl. — Författaren hette inte Sigfrid Siwertz om till all denna gamman inte också skänktes den eftertänksamme läsaren en liten inblick i sjöröfvarens själsliga mekanik. Det är gossårens vaknande till lifvet, till glädjen — till ansvaret, som skildras, men inte genom djupt lodande i dunkla själsrum. Det är sommarsolen, som lyser också på själarna och kommer dem att blomma både i ondt och godt. Det finns en sida, en af de vackraste, där sjöröfvaren Georg Schalén, som en gång skall bli professor och som är sin lille brors storebror tycker, att nu är han man och dunkelt känner mannens glädje åt lifvets vildhet och rikedom och tackar för farorna och ansvaret. Jag slutar med ett citat: »Du är en af dem, som ska arbeta i lifvet, du,» säger han till sig själf. »Du är en uppost mot det okända, alla de tusen möjligheterna och de tusen farorna. Du är som en gränsridare mot vilda stammar, du, ska något farligt göras, så är det du som ska göra't. Inte en tum får du ge dig. Ska man bli dig tacksam? Dum fråga, arbeta på bara!»

Fredrik Bööks Studier och ströftåg i dikten och historien börjar med en värdesättning af Oscar Levertin som litteraturhistoriker och kritiker för att sluta med en hyllning på Troels Lunds sjuttioårsdag. Dess emellan nå ströftågen så skilda företeelser och tider som Schiller's die Räuber, Maurice Barrès, jagkulten och traditionalismen, Paracelsus och Charlotte Corday. Med detta är boken starkt enhetlig. Den enhetlighet, som en stark och målmedveten personlighet ger åt det olikartade stoff han bearbetar. Fredrik Bööks kritik är på en gång vederhäftigt personlig och lugnt objektiv. I samtiden vet jag ingen annan att likna honom vid än Jules Lemaitre, hvars af Böök anmärkta frändskap med Levertin jag finner mindre påtaglig. Levertins »skälfvande mottaglighet» hör inte till den franske kritikerns och ej heller till hans svenska kollegas ingenium. Den är ersatt af en stundom kyligt lidelsefri, men likväl om intellektuell förståelse, som till noggrant vägande och med en förnimbar känsla af välbehag upptar hvarje andligt värde. Men denna intellektuella förståelse tjänar här en ännu högre makt: en vilja, hvars magnetnål om den någon gång i ungdomlig frihetsyra snurrat rundt, i hvarje fall nu bestämmer sig att stanna på den punkt, som enligt essayförfattarens egna ord bestämmas af »de eviga lagarna».

I denna begränsade betydelse bestämma dessa lagar ur fransk synpunkt den esteticismen efterträdande traditionalismen och natio-

nalismen, ur svensk i alla händelser återvändandet från l'art pour l'artteorien och den naturvetenskapliga världsåskådningen. Det positiva innehållet i denna lagbundna lifsåskådning faller det sig för undertecknad svårt att i detta nu närmare angifva, men så mycket torde kunna sägas, att intet däri rymmes, som ej är förenligt med ett moderat framstegspartis program för fosterlandets sanna bästa.

Traditionalismen och nationalismen i Frankrike äro snarast resultatet af en intellektualism, som sett relativiteten i alla de mänskliga åskådningarna och därför funnit sig oförhindrad att välja den, som för samhället och individen visat sig mest hälsobringande. Förhållandet torde vara analogt med den besläktade svenska företeelsen.

Intellektualismens tvifvelsjuka synes vara en besvärlig och onödigt omständlig väg att gå för att finna så enkla sanningar, som att de gamla goda medborgerliga och privata dygderna ej mistat sitt värde, men vi moderna människor måste gå den, om vi ej skola bli eviga vägfärande till ett oskönjbart och meningslöst mål.

Jag tror, att man med dessa förutsättningar klara skall läsa Fredrik Bööks essaysamling med djupare vinst än dessföretan. Utan dem kan man också njuta af stilens sällsynta klarhet, som gör de subtilaste begrepp enkla och tydliga, den allsidiga bildningen och den smidigt förstående intelligensen. Men man fattar ej mera än endels och därför otillräckligt styrkan i det patos, som någon gång dallrar i tonfallet också hos denne lugnt klar-synte kritiske historiker.

GERTRUD ALMQVIST.

Från scenen och estraden.

DRISTIGT VÅGADT är hälften vunnet, tänkte förmodligen Lilla teatern, då den gaf sig i kast med Leo Tolstoys skådespel »Mörkrets makt». Försöket slog också öfverraskande bra ut och det är lifligt att hoppas, att publikens intresse nu svarar mot de gjorda ansträngningarna.

Det realistiska bondedramat med sina psykologiskt djupetsade figurer afser i främsta rummet att vara en tendentiös skildring af den förvildning och råhet, hvari den ryske bonden lefver, en af de många anklagelseskrifter, Tolstoy riktat mot den ryska styrelsen för att mana den till arbete för folkets höjande ur det andliga mörkret. Men skådespelet är därjämte ett konstverk af en betydande diktare, visserligen ej byggt med någon stor dramatisk skicklighet, men genom människoframställningens sanning och handlingens säkra logik af stark scenisk verkan.

Och det är denna verkan Lilla teaterns artister i väsentlig grad lyckats bevara genom sitt på det hela taget duktiga spel.

Hufvudpersonen, drängen Nikita, en stäpens Don Juan, återgifves af hr Hammarén, som här visar en ny sida af sin karaktäriseringskonst: den af kvinnorna åtrådade, af brännvinet fördärfvade drängen, som förfaller till en rad af usla handlingar och slutligen själf går under i brott och skam. Hr H. redde sig godt med den ej lätta uppgiften och lyckades särskildt bra i tredje aktens uppträdesscen, där för öfrigt spelet i sin helhet utmärkte sig genom stor skärpa och natursanning. Som en gammal dräng och f. d. soldat, i hvars enkla och klara lifsfilosofi man ibland hörde diktarens egen röst, beredde en för stockholmsscenen ny skådespelare, hr Nils Elffors, publiken nöjet af en realistisk talang, som ger de bästa löften.

Bondhustrun, som förgiftar sin man för att få drängen till make, återgafs med flere goda ansatser till folklig karaktäristik af fröken Gulli Ericsson, och en ung lundensiska, fröken Elsa Collin, var rätt natursann som en halffnoskig bondflicka.

Ett par andra roller hade fått mindre lämpliga tolkare, men totalintrycket blef i alla fall att teatern gjort sitt bästa och vunnit en konstnärlig seger. Åt uppsättningen hade likaledes ägnats omsorg och den ryska stuguinteriören var illuderande.

På Svenska teatern har nu Schönherr's förtäfliga drama aflöst af ett amerikanskt sensationsstycke, »Den starkaste», af en herr Clyde Fitch, en af dessa litteraturens fondmäklare, som spekulera i den banala smakens hausse och göra lysande affärer. Utförandet står högt öfver styckets nivå, och särskildt utmärka sig fruarna Brunius och Arehn.

Då är det långt angenämare att anbefalla Folkteaterns nya program, ett anonymt svenskt original, »33 333», en i flera afseenden på kornet gjord skildring ur småfolkets Stockholm. Där finnas flere säkert och schwungfullt tecknade figurer och en folklig humor, som inte är att förakta. Stycket spelas på de flesta händer utmärkt, och fröken Tollie Zellman visar för första gången prof på verklig talang.

*

Af Kammarmusikföreningens arbetsresultat har nu utlöst den tredje konserten med en pianotrio af César Franck, Fiss-moll op. 1, en stråkkvartett i G-moll af Debussy samt pianokvartett i Ess af Schumann. Spelet var som tillföre konstnärligt genomarbetadt och tonverken, åtminstone Francks och Schumanns, kända arbeten, som man med nöje hörde om igen.

Ett par pianokonsalter af Severin Eisenberger gingo tämligen spårlöst förbi, ehuru åtminstone Beethovenaftonen förtjänat att mötas af större intresse än som blef fallet. Eisenberger är onekligen en intelligent och pietetsfull Beethoventolkare.

Filharmoniska sällskapets körkonsert i Gustaf Vasakyrkan, dirigerad af hr Järnefelt, bjöd på åtskilliga körverk af skiftande karaktär, men i allmänhet musikaliskt värdefulla och intressanta.

Den unge violinisten hr Carl Nordberger har jämväl bidragit till konserternas rad, men fick till följd af vidriga omständigheter ej ge hvad han möjligtvis förmådde. Det är ej heller uteslutet, att han ifråga om programvalet tagit sig vatten öfver hufvudet. Han biträdde af miss Case, den från en föregående säsong kända sopransångerskan, hvars präktiga röst och glatta sångföredrag kastade ett välbehöfligt solsken öfver konserten.

Violinisten Björcks uppträdande i samband med hofkapellet lämnade däremot ett odeladt godt intryck. Icke så, som om han vore en fullfärdig konstnär, men hans tekniska förmåga äger få eller inga brister, nu återstår honom att tillkämpa sig den personliga uppfattningen, och den når han nog också en dag.

Fru Aino Acktës meteorliknande sångkonst har en afton fyllt Musikaliska akademiens sal med den publik, som älskar det raffinerade, det mondäna också ifråga om tonkonst. Hon kan sjunga, den kvinnan, därom är ej tu tal, men konsertestraden är för liten både för hennes rösts volym och hennes dramatiska temperament. Hon går helt och hållet i den stora divagenren och är som sådan bländande, ett fenomen, som förmår framkalla häpnad, beundran, stundom löje — men aldrig rörelse.

ARIEL.

Wettergren's
KAPPOR
&
DAMULSTRAR

BÄSTA SNITT
OMSORGSFULLASTE ARBETE
PRIMA TYGER & TILLBEHÖR
ERHÅLLAS I DE FLESTA
KAPPAFFÄRER I RIKET

Hafre-
Gryn
och
Hafre-
mjöl

Gyllenhammar

Gif barn den bästa näring och de växa
upp till friska människor.
Gif vuxna den bästa näring och de
förbli friska till sena ålderdomen.

KÖKSALMANACK

Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN.

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmo-
derskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR
VECKAN 26 NOV.—2 DEC. 1911.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; chateaubriand med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te med griffar. Middag: Fiskbullar med kräftsås; stekta ripor med salader; nougatkräm med vindrufov samt biskvier.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgrot med mjölk; kokt omelett med fågelstufning (rester från söndag); mjölk; kaffe eller te. Middag: Biffpaj; soppa på aprikoser.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; kalfkotletter med maderasås och potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Italiensk soppa; stufvade abborrar med potatis.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgrot med mjölk; sill med smör och ägg (sillsås) samt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kokt kalbringa med tomatås; varm ananaspudding.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; gratin på ris och kött; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärtor med fläsk; tunna pannkakor å la Idun med sylt, blandad med vispad gräde.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafremjölsvälling; gratinerad sill med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kåldolmar; slättbosuuss.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; ägg med skinksås; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärtpuré med stekt bröd; gädda stekt i filer med pressad potatis.

RECEPT:

Stekta ripor (f. 6 pers.). 3 ripor. 1 hg. späck, i 3 skivfor, 3 msk.

smör, 2 tsk. salt, 3 dcl. buljong, 4 dcl. tjock gräde.

Beredning: Ripor behandlas och tillagas som raphöns, men böra steka omkr. 1 1/2 tim. för att bli va möra. De kunna äfven stekas som fasan i en förut beredd sås och denna tillsättes med litet tjock gräde och kallt smör innan den serveras. Riporna klyfväs mitt itu, garneras med brynt potatis och salad eller persilja. Serveras med vinbärsgelé och grönsalad med citron.

Nougatkräm (f. 6 pers.).
Nougat: 40 gr. sötmandel, 125 gr. strösocker.

Krämen: 3 äggulor, 50 gr. socker, 2 dcl. tunn gräde, 1/2 vaniljstång, 5 blad gelatin, 3 msk. varmt vatten, 3 dcl. tjock gräde.

Till garnering: Nougat, 1 hg. gröna drufvor.
Beredning: Mandeln skallas och hackas fint. Sockret lägges i en något varm stekpanna, smord med 1/2 tsk. smör och röres med träsked öfver elden, tills det är smält. Då tillsättes mandeln genast, och massan får ett uppkok samt upphälles på väl rengjord och smord plåt. Så fort nougaten är något afsvulnad, skäres den i jämna rutor med hackknif, smord med smör, och lossas från plåten. Hälften af nougaten krossas fint i stenmortel, den andra hälften sparas till garnering.

Till krämen röras äggulorna och sockret 15 min. Den tunna grädden kokas upp med vaniljen och slås under stark vispning på de röda äggulorna, hvarefter krämen får sjuda öfver elden under fortsatt vispning. Pannan afläytes och krämen vispas, tills den är kall, då det sköljda och i det varma vattnet upplösta gelatinet samt den krossade nougaten tillsättes. Sist nedröres försiktigt den till hållet skum slagna grädden. Krämen hälls i vattensköld och sockerbeströdd form och får stå på is omkr. 3 tim. Då krämen skall serveras, lossas den från kanten med en spetsig knif och upp-

stjälpes på flat glasskål med tårt-papper. Garneras med resten af nougaten och vindrufov samt makroner, om så önskas.

Kalkkotletter med maderasås (f. 6 pers.). 750 gr. benfritt innanlar af kalv, 2 tsk. salt, 1/2 tsk. hvitpeppar, 2 msk. mjöl, 4 msk. smör, 2 dcl. buljong, 2 msk. maderas.

Beredning: Köttet förberedes, skäres i 12 skivfor, hvilka bultas väl, formas med en knif, beströs med kryddorna och vändas i mjölet. Smöret bryses i en stekpanna, kotletterna lägges i och stekas vackert bruna på båda sidor, uppläggs på varmt fat; pannan vispas ur med den kokande buljongen och vinet, hvarpå säsen hälls öfver kotletterna. Serveras med stufvade grönsaker.

Italiensk soppa (f. 6 pers.). 1/2 hg. stjärnmakaroner, 1/2 lit. vatten, 1 tsk. salt, 1 1/2 lit. efterbuljong, 1 msk. rifven ost, salt, hvitpeppar, 1/2 dcl. sherry eller maderas, 2 äggulor, 1 dcl. tjock gräde.

Beredning: Makaronerna sättas på i kokande, saltadt vatten och få koka, tills de äro fullkomligt mjuka, då de hällas upp i durkslag, spolas öfver med kallt vatten för att ej klibba tillsammans och lägges i sopp-skålen. Buljongen kokas upp och afsmakas med osten, kryddorna och vinet. Äggulorna slås upp med grädden och vispas i soppan, som därefter hälls öfver makaronerna. Serveras mycket varm.

Kokt kalbringa med tomatås (f. 6 pers.). 1 1/2 kg. göd-kalbringa, 1 1/2 lit. vatten, 2 msk. salt, 10 hvitpepparkorn.

Beredning: Bringan förberedes, knäckes väl, påsättes i kokande vatten och skummas noga, hvarefter kryddorna lägges i. Den får sakta koka med tätt slutet lock, tills den är mör och de yttre benen lossna, eller 1 1/2—2 tim. Den tages upp, alla ben som lossnat tagas bort och bringan skäres i vackra, jämna bitar, hvilka lägges upp på fat och hällas varma. Spadet skummas noga och användes till sås. Till kalbringa kan serveras kräft-, ostron-, ljus champinjon-, murkel-, kpris-, oliv-, tomat- eller dillsås samt kokt potatis.

Serveras bringan med kräftsås, bör den garneras med färska kräftstjortar och färsk sparris, kokt i köttspadat.

Varm ananaspudding (f. 6 pers.). 1 burk ananas (på omkr. 750 gr.), 4 ägg, 75 gr. socker, 50 gr. hvetemjöl, 15 gr. mandarin eller maisena, 4 dcl. tjock gräde, 50 gr. smör.

Till formen: 1/2 msk. smör, 2 msk. stötta skorpor.

Sås: 1 1/2 dcl. ananaspad, 1 1/2 dcl. franskt vin, 2 msk. socker, 1 tsk. mandarinmjöl.

Beredning: Hälften af ananasen räcker till denna pudding. Resten kan användas till kall pudding eller blandas i kompot. — Ananasen skäres i bitar, hvilka inklappas i en duk. Äggulorna vispas väl med sockret i en kastrull, mjölet och grädden tillsättes, och krämen får under stark vispning sjuda öfver elden, tills den är tjock och pösig. Kastrullen afläytes, smöret tillsättes i små flockar och krämen vispas, tills den är kall. Då iröres den skurna ananasen och de till hårdt skum slagna äggvitrorna. Massan hälls i smord och brödbestredd pajform och gräddas i ordinar ugnsvärme omkr.

NORFOLK-KOSTYM

af coul. tyger i engelska
mönster

ålder:	6	7	8	9	10
pris:	13.—	13.50	14.—	14.50	15.—
ålder:	11	12	13	14	
pris:	15.50	16.—	16.50	17.—	

VINTERKAVAJER

af prima blå exskimo
fodrad

ålder:	4	5	6	7	8	9	10
pris:	10.—	11.—	12.—	13.—	14.—	15.—	16.—
ålder:	11	12	13	14	15	16	
pris:	17.—	18.—	19.—	20.—	21.—	22.—	

A.-B. NORDISKA KOMPANIET,
STUREPLAN.

40 min. Puddingen serveras genast den tagits ur ugnen.

Till säsen uppkokas ananaspadet med vinet samt sockret och afredes med mandaminet, utrördt i 1 msk. kallt vatten, hvarefter säsen får koka 5 min. Afsmakas och serveras varm.

Gratin på ris och kött (f. 6 pers.). 150 gr. risgryn, 2 lit. vatten, 1 msk. salt, omkr. 3 hg. kokt eller stekt hvitt kött (rester), 3 msk. smör (60 gr.), 3 msk. mjöl (30 gr.), 2 dcl. mjölk, 2 dcl. buljong, 1 äggula, salt, hvitpeppar.

Till formen: 1 msk. smör, 3 msk. stötta skorpor, 1 msk. rifven parmesanost.

Beredning: Risgrynen sköljas, påsätts i kokande, saltadt vatten och få koka lifligt 15—20 min. De upphällas i ett durkslag, få rinna af och blandas, medan de äro varma, med 30 gr. af smöret. Köttet skäres i fina tärningar. Resten af smöret fräses med mjölet i 2 min., mjölken och buljongen spådes på och säsen får koka 5 min., hvarefter den afredes med äggulan och afsmakas med kryddorna. En elfast form smörjes med smör och beströs med stötta skorpor, däri lägges hvarvis riset, kött och sås. Öfversta hvarvet skall vara sås, som beströs med den rifa osten och resten af de stötta skorporna. Anrättningen sättas in i varm ugn och gratineras. Serveras som frukosträtt.

Tunna pannkakor å la Idun (f. 6 pers.). 4 äggulor, 4 dcl. vatten, omkr. 135 gr. mjöl, 2 dcl. smält smör (2 hg.), 2 tsk. socker, 4 dcl. tjock gräde.

Beredning: Äggulorna söndervispas med stälvisp, vattnet påspådes, och därefter ivispas mjölet, som bör vara siktadt och väl torkadt. Smöret och sockret tillsättes, och sist iröres den till hårdt skum slagna grädden. En pannkaksagg upphettas långsamt och smörjes endast till den första pannkakan. Af smeten göres tunna pannkakor, hvilka gräddas på båda sidor, vikas dubbla och uppläggs på varmt fat. Serveras med sylt, blandad med vispad gräde, om så önskas.

Gratinerad sill (f. 6 pers.). 2 stora, salta fetsillar, sillrom, 1 äggula, 2 rödlökar, 3 msk. smör (60 gr.), 2 msk. stötta skorpor.

Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.), 1 msk. stötta skorpor.
Beredning: Sillen fläs, tages ur, sköljes och fläkes, ryggen borttages, och sillen vattenlägges dagen innan den skall användas. Den inklappas i en fiskhandduk, och alla småben borttagas noga. Rommen skäres i skivfor och lägges i jämte den skalade och i tunna skivfor skurna löken. Smöret lägges i flockar ofvanpå och skorporna strös öfver anrättningen, gratineras i varm ugn omkr. 10—15 min. och serveras med nykokt potatis som frukost-rätt.

Maggi-recept.

Purjolökssoppa. (8 stora purjolökar, 6—7 Maggi's Buljongtärningar, upplösta i 2 liter kokande vatten. Till 6 personer.) Lökarne rensas och befrias från jord, sköljas och skäras i små stycken, som kokas möra i 1/4 liter gräde, de gnidas därefter igenom en grof sikt och röras tillsammans med smörde, gjord af 50 gram smör och 40 gram mjöl, detta utspådes så småningom med 2 liter buljong, som framställts af Maggi's Buljongtärningar. Det hela bringas nu till kokning, kryddas med malen hvitpeppar, afredes med 3 vispade äggulor och kan genast serveras. Små köttbullar eller rötter, kokta i soppan innan den blifvit afredt, serveras uti den. Rostade franskbrödcrutons tagas härtill.

VECKANS PRISTÄFLING.

PRISTÄFLING N:R 47.
EN RÄKNEKONST.

Skrif upp hvilket två-siffrigt tal som helst, hvori 9 icke förekommer. Jag skrifer framför det ett annat två-

Färskt och godt kaffebröd

kan lätt bakas i hemmen om man passar på och rör till en liten deg och sätter in i ugnen vid tillfällen då man har långkok. Denna bakning försigår tillförlitligast och lättvindigast om man som jäsmedel använder Lagermans Bakpulver Tomten.

J. G. SWARTZ'

HÖGSTA HVETEMJÖLSTYP

(GROFMALEN)

(FINMALEN)

"SNÖFLINGAN"

"SVANEN"

J.G.S. NORRKÖPING

J.G.S. NORRKÖPING

lakttag själf den förskö-
nande in-
verkan som

Oxygenol-Tandpulver
utöfvar på Edra tänder vid flitigt be-
gagnande. Dess verkamma bestånds-
delar stärka tänderna och gör dem
hvita på grund af sin blekande för-
måga. Uppfriskar tandköttet.

ORIGINAL SINGER C:o
Världsberömda.
SYMASKINS AKTIEBOLAG
Filiales
i alla större städer.

Hotell Excelsior,

Stockholm C, 35 Birger Jarls gatan,
motsvarar de bästa af utlandet Christ-
liche Hospice och Temperance Hotels.
Lämpligt för damer och familjer. Inga
drickspengar.

A.C. SVENSSONS
KNÄCKEBRÖDSBAGERI
GÖTEBORG SVERIGE
Etabl. 1866.
Äkta Göteborgs-
Knäckebröd.
Hygienkontrollant:
Dr G. Hjort
af Ornäs.
Tel.: 11 & 929.

BÄST
ÄR
EKSTRÖMS
JÄSTMJÖL
ÖREBRO KEM-TEKN-FABRIK

KOBBS THE
Begär alltid
Kobbs Thé.
Peking, Canton, Honkong, Congo,
Zaryana, Maracong, Mandarin.
M. S. Kobbs Söner, Göteborg.
Sveriges enda specialaffär i Thé.
Etablerad 1809.

Prenumerera på Idun

LÖSNING TILL PRISTÄFLING N:R 43.

HVAD HETTE DE TRE RESANDENA?

Andersson, Pettersson,
Lundström.

Den frågvide herrn fann namnen, sedan han uppställt orterna på följande sätt:

Aachen,	Passau,	Laholm,
Neapel,	Edessa,	Ultuna,
Dakota,	Tanger,	Nassau,
Efesus,	Toledo,	Danzig,
Ragusa,	Erfurt,	Smögen,
Skanör,	Ramnäs,	Toulon,
Sköfde,	Smyrna,	Rangun,
Odense,	Sydney,	Örebro,
Narvik,	Odessa,	Milano.
	Nyborg.	

Vid den företagna granskningen af de insända lösningarna ha de två först påträffade rätta lösningarna lämnats af följande personer, hvilka alltså erhålla de utfästa prisen: Första priset: Studerande Erik Enemark, Kristianstad. Andra priset: Fru Beda Hamberg, Hernösand.

TIDSFÖRDRIF.

BOKSTAFSLEK.

Ur ett visst mansnamn, innehållande 6 konsonanter och 3 vokaler, uttages hvarannan bokstaf och af dessa bildas ett kvinnonamn. Tar man sedan äfven från detta hvarannan bokstaf kan man af dessa bilda ännu ett kvinnonamn.

OMKASTNINGSGÅTA.

- Omhall,
Slitomuske,
Skottdarn,
Grasbove,
Voginna,
Treongel,
Redov.

När bokstäfverna i ofvanstående 7 ord omkastas gifva de hvar och ett sitt geografiska namn, hvilkas initialer bilda namnet på en svensk socken.

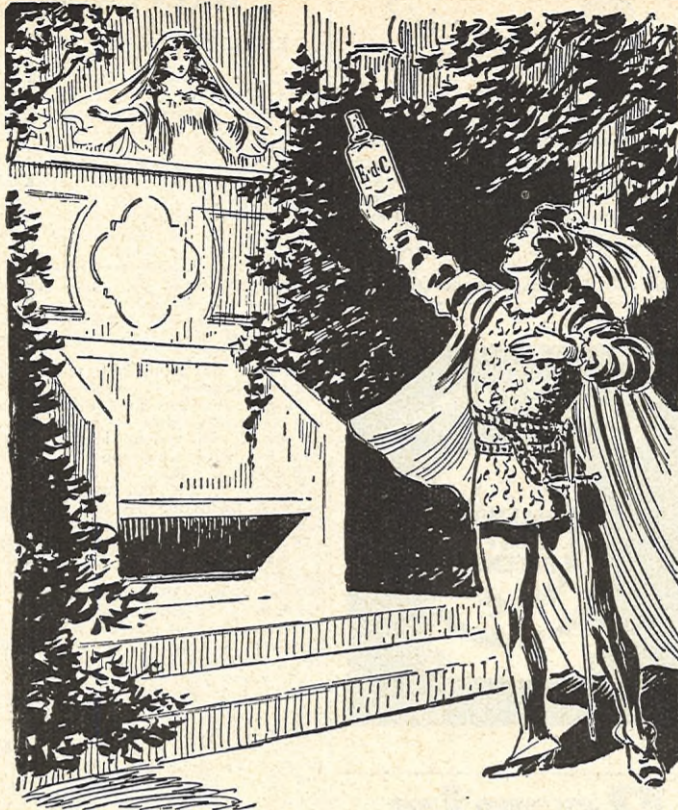
LÖSNINGAR

TILL TIDSFÖRDRIFVET I N:R 46.
IFYLLNINGSUPPGIFTEN: Delad glädje är dubbel glädje.
TVÅ LANDSKAP: Medelpad—Blekinge: bod, mull, vide, kali, pina, varg, Bore.
CHARADEN: Te-le-gram-by-rån.
DIAMANTGÅTAN: 1) S, 2) Mab, 3) fanet, 4) Maraton, 5) sanatoget, 6) betonar, 7) togan 8) ner, 9) n.

SVAR

N:R 265. Använd Odium, som rekvireras under adress Odium, Uppsala.
— Ett säkert utrotningsmedel är

Hoffns Operaserie.

ROMEO:
HÄR ÄR EN PRESENT TILL DIG,
EN LJUFLIGT DOFTANDE ESSENCE
ATT DINA SINNE SMEKA

JULIA:
EAU DE COLOGNE "E. D. C."; EN VÄLKOMMEN
GÅFVA. — JAG KAN EJ NEKA.

salt sillmjölke, hvarmed springor i möbler och väggar bestyrkas. Ni blir säkert tacksam mot Sara.

N:R 266. Preben Nodermann, kapellmästare i Lund, har utgifvit vackra sådana, finns i hvarje välsorterad musikhandel.

— De sista häftena af Sjung med oss mamma, lämpa sig för den åldern.

R. X.
— Köp sångboken, Unga röster, af A. Tegnér.

N:R 267. För händiga människor är det ingen svårighet, men nog behöfs det litet kunskeper i alla fall. Af modärna arbeten är tennarbetet både lätt och treffligt. Man kan däraf förfärdiga hattnålar, ramar, vaser beslag m. m. och att lära sig detta går mycket fort. Så finns det läderplastik och skulptur, men för allt detta behöfs utom handighet äfven att kunna rita. Korgmakeri passar också för herrar liksom knytning af dessa gardinfransar som nu äro så allmänna.

R. X.
N:R 268. Flugsmuts på siden borttages på följande sätt: med en hvit yllelapp doppad i urin gör man först fläckarna våta, gnider sedan med en annan hvit yllelapp doppad i ljumt vatten tillsatt med Savone di perfectione, tvål (fås i Håkansson's firg-handel, Stockholm). Sitter fläcken fortfarande kvar gnides först med benzin och sedan med tvålsvattnet. Tyget får ej våtas allt för mycket. Sist tvätas med rent kallt vatten och torkas väl med linne.

R. X.
N:R 269. Om först fjällprästens fru lär flickan så mycket som frun själf kan, så kan flickan säkert en stor del. Sedan kan hon ta plats i annat hem och lära gratis vidare genom att se

Barnen taga lätt Vasens

(f. d. Nordstjernans) Laxermelad på grund af dess behagliga smak. Pris 1 kr. pr ask. Finnes å alla apotek.

gifven af Schager och Bergström. Finnes att tillgå genom Nordiska Bokhandeln, Drottninggatan 7, Stockholm. Joë.

N:R 272. Inträdesålder till Barnavård är lägst 17 år, och fördras det att ha fullständigt genomgått folkskola i Stockholm eller ega motsvarande utbildning. Kurserna vara 3 månader och eleverna bo inom anstalten och erlägga per månad 60 kr. för undervisning, mat och bostad. Ett begränsadt antal elever, som styrka sig däraf vara i behof, mottagas mot en afgift af 30 kr. pr mån., i enstaka fall mottagas äfven frielever. Ansökan ställes till föreståndarinnan (Hornsgatan 50, Stockholm), och skall åtföljas af frejd- och läkarebetyg, afskrift af skolbetyg, uppgift om föregående verksamhet samt rekommendation af trovärdig person. R. X.

N:R 273. Hos Karin och Eva Egnér — se annonsen Idun 44, sid. 723. Ebon.

N:R 274. Gunvar! Använd Fru Andersens kemiska tvål, vispa upp den i ljumt vatten och tvätta däri blusen, byt vatten tills det förblir klart och skölj väl i ljumt vatten. Denna tvål kan användas på samma sätt till de finaste handarbeten. Köpes hos Wilhelm Becker för 25 öre.

Fr—
— Man gör i ordning fyra baljor med ljumt vatten, i den första uppvispas Sunlight-tvål så att det blir rätt starkt samt tillsättes det några droppar ammoniak, i den andra vispas något mindre tvål, i den tredje och fjärde är det sköljvatten. Den hvita ylleblusen nedlägges i första vattnet och kramas men får ej gnuggas, vattnet kramas ur utan att blusen vrides och så skall den i tur och ordning till de andra baljorna. Då den är ren klappas den in i handdukar så att den blir nästan torr och strykes därefter på avfagsidan. R. X.

N:R 275. Hvarför kvinnans pliktrogna arbete betalas mindre än det samna utfört af en man är ett spörsmål som sysselsätter många både lärde och olärde. Så länge kvinnan ej blifvit en verklig medlem i samhället lvars önsningar och kraf ha något att betyda kommer det helt säkert att förbli på samma sätt. Från början var det väl misstroende mot att kvinnan skulle kunna utföra samma arbete lika bra, som gjorde att lönen blef mindre. Nu sker det af gammal vana och fast det börjar knotas däremot svaras endast att kvinnan har mindre fordringar och ej behöfver så mycket som en man, men under detta ligger ringaktningen för en svag, som ej har någon makt att göra gällande. Det är först medborgarrätten som skall medföra respekt och göra gällande det rättvisa krafvet: lika lön för lika arbete. R. X.

Våren 1912. Är ni språkkunnig och driftig, reflektera på det i Stockholms Dagblad den 4 nov. utbudna Pensionatet i Rom, det har bra ljude och är mycket besökt. Gör öfversättningar på lediga stunder eller sök föreständarinneplatsen på något hem, det finns många nya sådana. R. X.

Lejon Dantur
PRIMA KVALITÉTÉ
BÄSTA UTFÖRANDE

Finnes i alla välsorterade Sybehörs-, Manufaktur- och Kortvaruaffärer.

siffrigt tal, så att där nu står ett fyr-siffrigt tal. Under detta skriver jag samma fyr-siffriga tal, men i omvänd ordning. När jag nu drager det sista talet från det första får jag 1089 som rest. T. ex.: Du skriver 38, jag skriver framför detta 91, så har jag det fyrsiffriga talet 9438. Under detta skriver jag 8349. Drager jag nu 8349 från 9438, så får jag 1089 som rest. Hur skall jag inrätta mitt två-siffriga tal, för att jag, då jag drager det från den erhållna summan, alltid må få 1089 som rest, hvilket två-siffrigt tal du än skrivit?

Lösning insändes undertecknad med namn och adress till Red. af Idun senast den 10 december 1911. A kuvertet bör angifvas pristäfling n:r 47.

De två första rätta lösningar, som vid den därefter verkställda granskningen påträffas, erhålla följande pris: 1:sta pris: en försilfrad brosch eller också böcker — fritt val — till ett värde af 10 kronor. 2:dra pris: böcker till ett belopp af 5 kronor.

Fyrtornets RADHES
Ansjovis i Ostronsås
Erkändt bästa inläggning.
För finsmakare!

Sydsvenska Kredit Aktiebolagets
ställning den 31 oktober 1911.

Tillgångar:	Skulder:
Kassabehållning 1,924,764:60	Aktiekapital ..... 15,000,000:—
Obligationer 7,464,019:50	Reservfond ..... 4,400,000:—
Fastigheter o. inventarier 4,649,577:02	Dispositionsfond ..... 200,000:—
Reverser med hypotek af diverse 49,117,625:32	Pensionsfond 116,105:28
Värlar 29,373,541:88	Depositions- & Kapitalräk. 51,999,869:91
Kreditiv- o. Kontokurant-räkningar 15,468,266:52	Sparkasseräkning 21,462,333:13
Hos inhemska banker ... 727,556:66	Upp- & Afskrifnings- och Kontokurant-räkningar 11,042,479:47
» utländska banker ... 1,021,833:05	Postremissväxelräkning ... 1,216,095:60
A andra räkningar 3,261,651:48	Till inhemska banker 1,556,658:11
	» utländska banker ... 1,312,028:21
	A andra räkningar 4,703,266:32
Kronor 113,008,836:03	Kronor 113,008,836:03

SCHWEIZER-SIDEN
TULLFRITT TILL BOSTADEN!

Begär prof på våra nyheter i svart, hvitt eller kulört: Duchesse, Voile, Satin souple, Taffetas, Crêpe de chine, Eolienne, Côtelé, Mousseline, 120 cm. bredt, från 95 öre metern, sammet och plysch till klädningar och blusar, äfvensom broderade klädningar och blusar i batist, ylle, lärft och siden. Vi sälja endast garanteradt solida sidentyger direkt till privatpersoner, porto- och tullfritt till bostaden.

Schweizer & Co., Luzern S 4 (Schweiz).
Sidentvgs-Export. — Kungl. Hoff.

Samma njutning
som bönkaffe, men utan dess hälsovådliga följder, bereder Eder det billiga "Kathreiner".

"Det är fråga om Eder hälsa."

Serravallo's
Kina-Vin med Järn.

Vid Hygieniska Utställningen i Wien 1906: Statspris och Hedersdiplom samt Guldmedalj.

Stärkande medel för svaga, blodfattiga och rekonvalescenter. — Aptitretande, nervstyrkande, blodrenande medel. Förträfflig smak. Öfver 7,000 rek. af läkare.

J. Serravallo, Kungl. o. Kejs. Hoflev., Triest (Österrike).

salu & apoteken i flaskor om 1/2 l. å Kr. 2.50 o. om 1 l. å Kr. 4.50.

Några fina och stora tvätter kunna emottagas på landet af reel tvätterska. Vål behandlad. A. T. 7967.

Rhensk Brösthonung.

Bästa medel mot hosta och heshet, finnes i de flesta Speceri- o. Matvaru-affärer i burkar à 35 öre
I parti: Rikstel. 50 99, Allm. Tel. 44 08.

Verkligt värdefulla och välkomna julklappar erhållas till nästan halfta priset, om de köpas direkt à en-gros-lagret. Fraktfritt. Kataloger o. prospekt gratis och franko. Kölnerlagret, 24 Smålandsgatan, Stockholm.

OBS! Snabbtändande veckar!

Clara Stearinljusfabrik,
Lars Montén, Stockholm.

Prenumerera på
Iduns Modellkatalog

Önskas köpa. Romaner och Följetonger,

även sådana som förut varit införda i tidningar och tidskrifter, spännande och underhållande samt värdefulla och lämpliga för utgifning i stora folkupplagor, köpas af ett af Sveriges största bokförlag. Svar med bestämd uppgift om pris och för öfrigt utförliga upplysningar emottas i bref märkt: "Svenska böcker åt svenska folket", S. Gumælii Annonbyrå, Stockholm f. v. b.

Massageapparaten "Venivette"

bör ej saknas af någon som lider af nervositet, reumatism, hufvudvärk m. fl. sjukdomar. Även i skönhetsvårdens tjänst fyller "Venivette" sitt ändamål, genom borttagandet af rynkor, röda näsor och dålig hy i allmänhet. "Venivette"-apparaten är ej elektrisk, behöver ej omladdas, utan kan skötas af hvem som helst, och otaliga loford ingår från personer som längre eller kortare tid begagnat sig af densamma. Broschyrer gratis från

Rikst. 95 88. **Venivette-Agenturen,** Allm. 68 77.
Stockholm.

LIEBIG'S Köttextrakt

är ett naturligt hjälpmedel för köket, ty det består uteslutande af koncentrerad buljong, utan några som helst främmande tillsatser. Dess ovanskliga renhet och äkthet står under ständig kontroll af framstående vetenskapsmän.

Reklam Skantung-Siden.

Direkt från våra mäktiga teförbindelser sälja vi i reklamsyfte denna för-tjusande kvalitet, samt äkta Malteserkrugar, knypplade för hand af silke, till partipriser det vill säga för något under 1/2 af varans verkliga värde. Begär prospekt med pris, prof och villkor från **Te-A.-B. Kohinoor, Göteborg.**

Ramin.

Inom den moderna läkekonsten anses numera salicylsyra för utvärtens bruk vara det verksamaste och bästa medel mot

Reumatism.

Ramin är ett salicylsyrepreparat af högsta fulländning. En flaska brukar vara nog att bota äfven svår reumatism. Till salu å apoteket Vasen. Fraktfritt à 2 kr fl. från

Raminfabriken, Eslöf.

TILL JULEN.

Nödvändighetsartiklar för hvarje hushåll äro våra **hvita klädninor** till billiga priser. 3-garans 22 mtr långa, 6-garans 30 mtr långa. Äfven gröfre. Starka och hållbara, smeta ej på tvätten. **Till salu hos hvarje välsorterad handlande.**

BREFLÅDA

REDAKTIONENS BREFLÅDA:

Allvar Hede och Sten Svenske: Hvad är nu detta för smörja. Då höras smygande, tysta steg i mattbelagd korridor nu komma de tjtande: hon är värd den rasande mordiska bödelskär.

Tord Grane. Vårt poesifack är för öfverfullt.

H. L.-n. Odugligt.

F-d-s är en välmående trubadur men snillrik — nej!

Cogito. Allt för skissartadt.

Anni Björk. Jo, något finnes där utan tvifvel. Men er vers är otymplig, svänger mellan det högstämde och det banala, så att edra poetiska tankar gå till spillo.

Anna. En nätt dikt, men utrymme saknas, hvarför vi måste afböja.

Inga. Jo, han är fortfarande mycket lefvande, men hur är det med er själf? Ni måste i alla händelser vara bra hårdt insomnad.

Maj-Els. Kan ej användas.

Idiot I, II. Vår respekt för signaturen förbjuder oss att närmare be-fatta oss med edra manuskript.

W. En af de dyrbara stroforna ha ej kunnat neka oss nöjet att här återgifva.

Hvilan nekas kärft åt själen.

Trampa på i nötta gånger.

Nyttja alla små häfstänger.

Så att slutligt allt sig svänger.

Utan sans och mål till slut!

G. S.-n. Ha ej plats.

Ingrid. Poesiens konst är ni nog icke lämplig att utöfva.

Olga. Ja, makulatur.

Göran Helsing. Skrif hellre prosa. Vi drunkna i poem.

S. P. L. Måste afböja af utrymmes-skäl.

Babylådan Fix.

Tre ombyten småkl. t. den nyfödde, allt välsydt, prydligt, i ma kval. Kr 10 + 50 öre frakt till landsorten. Rek. af läkare, sjukhus, barnm. Fru Ekberg. Bellmansg. 24. Sthlm. A. T. Sö. 832.

Mazetti's "TRIUMF"

öfverdådigt fin
Dessert-
Spis-chokolad
mindre söt än vanlig
pr kaka: 25 öre.

SATS-BOK
FÖR
BAKNING
AF
SMÅBRÖD
OCH
SÅS

För Julbaket

samt för bakning af godt bröd i allmänhet, alla slags färtor o. småkakor samt karamellkokning m. m. finnes ingen bättre o. tillförlitligare hjälpre än SATSBOK för bakning i hemmet à 1 kr. i hvarje bokhandel eller hos C. O. Ekblad & Co., Västervik.

En **verklig** ersättning för det dyra
bönkaffet är

VÄXTKAFFET IDO

Inreg. Varumärke.

Jämför Idokaffets smak och arom med vanligt kaffe till dubbla priset och Ni förstår dess enastående framgång. Tillverkas af garanterad hälsosamma och stimulerande växtämnen med mycket ringa coffeinhalt. Kontrollant 1:ste Stadsläkaren i Malmö Dr. Formmark. Säljes öfverallt i plomb. 1/2-kg. paket à 60 öre.

Barnens bästa vän är AXA.

Och en mera trofast vän finnes nog icke. Den sprider omkring sig hälsa och därmed följande godt humör.

Nionde häftet

af "Moster Emmas" väfbok, antika, lättvädda mönster i fyra skift (äfven användbara till broderi) för mattor, gardiner, möbiltyger, bonader m. m. Erh. mot 1 kr. 35 öre i postanv. från Moster Emma Kneippbadet.

Väfskedar, Solf, Skyttlar m. m. för hemsöjd.

John A. Thulin & Co Väfskedsfabrik,
NORRKÖPING. Riks 670.

DIALON

Tusentals Professorer och Läkare rekommendera DIALON såsom det verksamaste och angenämaste inströuder för såväl små barn som vuxna; mot stark utdunstning, skof, inflammation och rodnad i huden, vid brännsår, hudklåda, liggsår och talrika hud-sjukdomar. — Finnes å alla apotek.

Allcock's Plåster

Världens Mest Betydande
Utvärtens Läkemedel.

Smärtor i Ryggen.
Intet plåster kan jämföras med Allcock's. Förmår starka klena ryggar mer än någonting annat.

Smärtor i Sidorna
lindras hastigt af Allcock's Plåster på samma gång som det stärker sidan och återställer energien.

Allcock's är ett ursprungligt och äkta poröst plåster. Det är ett Universalmiddel, som säjes i alla apotek öfver hela den civiliserade världen. Kan påläggas hvarhåst smärtor finnas.

Skulle Ni vara i behof af ett piller,
TAG DÅ
UTAF **Brandreth's Piller** (Est. 1752.)
Vid förstoppning, gallsjuka, hufvudvärk, svindel, dålig matsmältning etc.
FÖRSÄLJAS HOS ALLA APOTEKARE.
ALLCOCK MANUFACTURING CO., Birkenhead, England.

Det bästa läkemedlet är

NISSENS

ÄKTA BRÖSTKARAMELLER

Enda tillverkare A.-B. Nissens Manufacturing, Norrköping.

Gymnastikdirektörsexamen
 afläggas efter 2-årig kurs af kvinnliga elever vid
Sydsvenska Gymnastik-Institutet.
 Ny kurs börjar 18 sept.
 Prospekt gen. kapten J. Thulin, LUND.

Doktor A. Kjellbergs
 kurs i massage och sjukgymnastik.
 Begär prospekt! Stockholm.
 Mästernamnelsgatan 70.

Professor Cederschiöld
 behandlar med egna massagemetoder: Mag-, Tarm-, Reumatiska- och Nerv-åkommor m. m. Näs-svalgkatarr lokalt med instrument smärtfritt. Greffuregatan 22, Stockholm.

Nya Alkoholisthemmet
 är öppnadt och mottager damer som behöfva skötsel o. vård. Fint, väl ordnadt hem. Frisk, vacker trakt nära Sthlm. Prospekt o. förfrågningar genom hemmets läkare, med. dokt. Carl Sebardt, Regeringsgatan 123, Sthlm.

Oatine användes mot den skarpa höstluften. Denna kraftiga, snöhvita naturprodukt-extrakt af ren hafre renar porerna, läker huden o. hyn blir vacker och klar. Äkta endast i hvitburk med grönt lock. The Oatine Co., London, Oatine-Hafre Crème, Oatine-Hafre-Tvål, Oatine-Hafre-Puder, Oatine-Hafre-Balsam

säljes öfverallt samt hos A. W. Norrding, Biblioteksagatan 11 o. Drottninggatan 63, Stockholm.

SANITAS. Specialaffär för Sjuk- o. Hälsovårdartiklar.

Dambindor 95 öre pr. duss., med libband 1.25. Stuckade d.o. Sprutor, Skölkannor, Bräckband, Nappar o. Bindor. Landsortsorder exp. omgående. Rekv. från 5 kr fraktfritt. Odengatan 39, Stockholm.

Fot- och armsvett.
 Ofarligt, fullt tillförlitligt medel. Insänd kr. 2 eller rekvirera mot efterkr. R. Jonson, Kungsholmsg. 58, Stockholm.

Mot grått hår!
 Enda tillförlitliga medel, fullt oskadligt. Endast i Fanny Gelins Parfymmagasin, 5 Malmorgsgatan, Sthlm.

Lait Antéphélique
 känt i hela världen sedan 50 år) bästa medel mot rynkor, fräcknar, lefverfläckar, finnar, fnassel m. m. Pris kr. 6.- + porto. Franska Parfymmagasinet, Drottninggatan 21, Stockholm.

Vårda håret, om det är sjukt eller friskt, och använd
Zivertz' Extrait Vegetal
 bästa hårkonserveringsmedel. Rekommenderadt af många läkare. Finnes till salu hos frisörer och i parfymaffärer samt hos Kongl. Hofl. Zivertz' Eitr., Drottninggatan 42, Arkaden, Göteborg. Återförsäljare rabatt.

Damhårarbeten
 alla slag; äfven eget hår omarbetas, ill. priskur. mot porto; reel behandl. Göteborgs Damfrisering, Fru Ella Gabrielson, Göteborgsg. 2, Göteborg.

Skönhetsvården
 å 1.50 af vic. de Réville. Bästa anvisning att få ett friskt o. ungdomligt utseende. En utmärkt bok för ung o. gammal. Häft. 1.50. Inb. 2.25. Hökerbergs förlag, Stockholm 1.

TALLBARRSÖCKEL-KARAMELLER

ILLVERKADE AF VÅR PRISBELÖNDA ÄKTA TALLBARRSÖCKEL OCH PRIMA SÖCKEN-FINNES ÄTTLIGT O. ALLA APOTEK OCH I DE FINESTAFFÄRER.

ENKAS TALLBARRSÖCKELFABRIK JONKÖPING-SWEDEN

25-öres påsar o. 50-öres askar säslija öfverallt

**OLAUS OLSSONS KOLIMPORT-
 • AKTIEBOLAG •**
 - Etableradt i Stockholm 1880 -
1:a Anthracit
 Hushållskol Cokes Briketter
 Allm. Telefon 8 68, 47 35, 47 36, 3 93. Rikstelefon 179, 66 10.

MAGGI'S
Buljong-Tärningar
 äro bäst!
 1 Tärning gifver 1/4 liter finfin buljong.
 Namnet MAGGI garanterar alltid en utmärkt kvalitet

Maggi-Bolagets Nederlag, Stockholm, Norra Bantorget 22. A. T. 186 29. R. T. 30 91.

Joh. Lundström & Co A.-B.
 KUNGL. HOFLEVERANTÖR.
PRIMA ANTHRACIT
 HUSHÅLLSKOL • COKES • BRIKETTER

RIKS.	4 27	Skeppsbron 18	22 88	
	22 20	Strandvägen 17	60 19	
	20 12	Norr Mälarstrand 22	61 98	ALLM.
	74 47	Söder Mälarstrand	30 60	

Äkta Hårnät Ett försök skall visa Eder att baljnitarna hjälpa mot gissnande träbaljor. Pr ask å 100 st. 1 kr. Skrif genast till S. A. W. Sundelin, Göteborg. Prenumerera på Idun!

**Elektriska
 värmemattor**
 Tjocka mjuka behagliga mattor!

Alldeles nytt!
 Kopplas till vanlig elektrisk belysningsledning för 110 eller 220 volt.
 Övärderliga såsom sängmattor samt fotmattor under skrifbord och sybord samt vid dragiga fönster.

Elektriska Aktiebolaget Motor,
 Hamngatan 32, Stockholm.

H. G. Söderbergs Imp. A.-B.
 3 NYBROGATAN 3
1:ma ANTRACIT
STENKOL, COKES
 Varumärke. ALLM. TEL. 25 82, 4 51, 12 82. • RIKSTEL. 5 75, 59 14, 118 12. Varumärke.

I ALLA HEM
 fordrar modern hygien att rengöring verkställas med sugluft. Svenska Hand-Dammsugaren "Sanitär"

Åstadkommer stor undring och bättre utfört arbete. Adfärsnar fullständigt allt damm ur Mattor, stoppade Möbler, Sängkläder, Gardiner m. m. Arbetar precis på samma sätt som kraft dammsugare d. v. s. med Sugluft, är Effektivast, Lätt-handterligast, Starkast. Möbler o Mattor etc. behöfva ej flyttas ur rummet. Obs! Svenska Dammsugaren "Sanitär" är försedd ned alla förbättringar, såsom munstycken för olika användande, gummitätningar m. m. Pris kr. 25. Fullt betryggande garanti lämnas å hvarje apparat. Emballage och fraktfritt. Prospekt o. intyg franko. Demonstreras dagl. kl. 9-5, samt i hemmen efter telefonorder hos Aktiebolaget Praktiska Nyheter, Centralpalatset, ing. fr. Jacobsbg. Rikstel. 12065. Sthlm Tel. 19924. Stockholm. Försäljes af: Järnhandlare, Bösättningsmagasin, Möbelhandlare och Matt-handlare samt pr efterkr.

Äldre årgångar "Konstflit"
 (1907-1910) af
O. Svenska Mönstertidningen
 (OBS! Samma mönsterinneh. i de båda tid.)
 realiseras till pris 3 kr. pr styck direkt från "Konstflits" Redaktion, Djursholm.
 Årgång 1911 kostar för halfår 2.75, kv. 1.50.

Hernösands-Posten
 ÄR MELLERSTA NORRLANDS FRÄMSTA NYHETS- OCH ANNONSORGAN. FÖR-MÅNLIGASTE ANNONSTIDNING I DEN - - - PÅ INDUSTRI RIKA ÅDALEN - - -
 Snabbaste nyheter! Effektivaste annonser!

Just i dessa dagar, då ägg äro så oerhördt dyra, borde hvarje husmoder inse fördelen af att använda **Holbrook's Ägg-Pulver** till all sorts bak och matlagning. Ersätter ägg. Betydligt billigare än ägg. Säljes i specieraffärer till 75 öre pr burk. Svensk analys medföljer hvarje burk. Finnes ej Holbrook's Äggpulver hos Eder handlande, så tillskrif undertecknad, som anvisar hvar det finnes att köpa. Partinederlag hos A. E. LJUNG, Malmö.

F. Platau,
 Perukfabrik & Hårhandel,
 2 Hovedvagtsgade 2, Köpenhamn.
 Moderna hårarbeten för Damer och Herrar.

Rynktinktur
 (Majorskan Edmann, Varberg)
 förminskar rynkor i hög grad, borttager pormaskar, har en underbar förmåga att föryngra och försköna emedan hyn blir skär och genouskinlig. Pris 3 25. Förmärsta parfymaffärer.

Ferrin
 Apoteket Lejonet, Malmö.
 Finnes äfven i form af
Tabletter.
 Fås på apoteken.

Bästa järnmedel, utmärkt styrkande. Föreskrives af många läkare.

TIDAHOLMS FANTASIMÖBLER

Rikhaltiga variationer. Begär pris. Tidaholms Bruk, Tidaholm. Kungl. Hofleverantör. Försäljningsmagasin: Beridarebangatan 27, STOCKHOLM.

För engelska sjukvan,
 som bryter ut vid alla åldrar intill 40 år, fås säker hjälp med utvärtes medel af undertecknad, som har 35 års praktik i Engelska sjukans behandling.
 De mest framträdande symptomerna äro blodfattigdom, slappa armar o. ben, gnatigt lynne, ingen sömn, ingen aptit, somliga äta mycket, men magra ändå, kroppen blir upplöst i slem som stockar sig i lederna och medför kyla, klåda och utslag. Blir ej slemmet utrensadt brytes kroppen sönder. Ingen behöfver resa hit. Beskrif symptomerna. Sneda lemmar kunna bli återställda. Bref besvaras mot dubbelt porto. Tusentals intyg finnas.
Hanna Bengtsson, Malmö.
 Regementsgatan 32.
Dr: Reichs Kaffe och Dr: Buchs Banan-Kakao
 äro idealdrycker för hemmen. Kaffet 1 kr. 1/4 kg. Kakao 1.10 pr 1/4 kg. paket. Direkt försäljning från **Werner Holmstedt** Nederlag 4 Bryggareg. Sthlm. Prof. o. prospekt sändes mot 20 öre i frimärken. Ombud antagas på alla platser.

Med detta nummer följer Iduns Romanbilaga, ark 5.